

Slakthusområdet DP2A - KULTURKVARTEREN

Detaljplan Slakthusområdet Sandhagen 15 m.fl, Stockholm

Antikvarisk konsekvensanalys - samråd

2022-02-02

Nyréns Arkitektkontor

Innehåll

Inledning

Bakgrund och syfte	3
Kulturhistoriska förutsättningar	3
Plan och bygglagen	3
Miljöbalken	3
Stockholms stadsmuseums klassificering	3
Stockholms stadsmuseums inventeringar	3
Tidigare utredningar av relevans	3

Sammanfattning

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader	4
Hus 1 - Kv A	4
Hus 2 - Kv C	4
Hus 3 - Köttboden	4
Hus 7 & 8 - Kv G & S	4
Hus 9 - Kv J	4
Hus 13 - 26 - Kv E	4
Hus 32 - Kv B	4
Hus 33 och gatuköket - Kv D	4
Planförslagets konsekvenser för områdets kulturmiljö i sin helhet	5
Planförslagets konsekvenser för stadsbilden på distans	5

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Hus 1 - Kv A- Börshuset	6
Hus 2 - Kv C - Palmfelt Center	8
Hus 3 - Köttboden	10

PROJEKTINFORMATION

Beställare Stockholms stad

Stadsbyggnadskontoret genom Sara Norås

Exploateringskontoret genom Anna Pramsten

Konsekvensanalys utförd av:

Mattias Eklund, byggnadsantikvarie certifierad sakkunnig kulturvärden (KUL2)

Urban Nilsson, byggnadsantikvarie certifierad sakkunnig kulturvärden (KUL2)

Illustrationer av planförslag från respektive fastighetsägare.

Fotografier till montage: Thomas Zaar

Montage: Mats Holmberg

Omslagsbild: merparten av planområdet från sydväst.

Hus 7 - Kv G samt Hus 8 - Kv S	
Planförslag	
Konsekvensanalys	
Hus 9 - Kv J	
Konsekvensanalys	
Hus 13 - 26 - Kv E	
Konsekvensanalys - tak	
Konsekvensanalys - fasad mot nordost	
Konsekvensanalys - fasad mot sydost	
Konsekvensanalys - fasad mot sydväst	
Konsekvensanalys - fasad mot nordväst	
Konsekvensanalys - fasad mot nordost	
Hus 13 - 26 konsekvensanalys sammanvägning	
Hus 32 - Kv B	
Hus 33 - Kv D samt hus 34 - gatukök	
Arenan 2 - Globen City	

Planförslagets konsekvenser för områdets kulturmiljö i sin helhet

Inledning	31
Programskede	31
Förhållandet mellan programmet och detaljplane-förslaget	
Valda vyer	5
Vy 1 - nuläge	
Nuläge	
Analys	
Vy 1 - förslag	
Förslaget	
Konsekvens	

Vy 2 - nuläge	12
Nuläge	13
Analys	13
Vy 2 - förslag	14
Förslaget	14
Konsekvens	15
Vy 3 - nuläge	18
Nuläge	19
Analys	20
Vy 3 - förslag	21
Förslaget	22
Konsekvens	23
Vy 3 - nuläge	24
Nuläge	25
Analys	27
Vy 3 - förslag	28
Förslaget	
Konsekvens	

Planförslagets konsekvenser för stadsbilden på distans

Inledning	37
Valda vyer	37
Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]	38
Motivering	38
Uttryck för riksintresset	38
Vy A - Skansen Sollidenbacken	39
Vy A	40
Riksintresse	40
Landskapsrum, stadsfront och siluett	40
Sårbarhet	40
Förslag	40
Konsekvens riksintresse	40
Konsekvens landskapsrum, stadsfront och siluett	40
Analys av förslagets påverkan på vyn	40
Vy B - Londonviadukten	41
Vy B	42
Riksintresse	42
Sårbarhet	42
Vy B	42
Förslag	42
Konsekvens riksintresse	42
Konsekvens landskapsrum, stadsfront och siluett	42
Analys av förslagets påverkan på vyn	42
Vy C - Hammarbybacken	43

Vy C	44
Riksintresse	44
Landskapsrum, stadsfront och siluett	44
Sårbarhet	44
Vy C	44
Förslag	44
Konsekvens riksintresse	44
Konsekvens landskapsrum, stadsfront och siluett	44
Vy D - Götgatsbacken	45
Vy D	45
Riksintresse	45
Landskapsrum, stadsfront och siluett	45
Sårbarhet	45
Vy D	45
Förslag	45
Konsekvens riksintresse	45
Konsekvens landskapsrum, stadsfront och siluett	45
Analys av förslagets påverkan på vyn	45

Läsanvisning

- Beskrivande text är markerad med grå bakgrund.
- Analysande text är markerad med gul bakgrund.
- Konsekvensbeskrivande text är markerad med röd bakgrund.

Inledning

Bakgrund och syfte

Under pågående planarbete med den andra detaljplanen i omvandlingsprojektet för Slakthusområdet har Stockholms stad genom Exploaterings- och Stadsbyggnadskontoren gett Nyréns Arkitektkontor i uppdrag att ta fram denna konsekvensanalys som kunskapsunderlag inför samråd.

Syftet med rapporten är att beskriva påverkan på planområdets kulturhistoriska värden avseende byggnader, utemiljö, samt påverkan på stadsbilden.

Kulturhistoriska förutsättningar

Plan och bygglagen

Områdets kulturmiljövärden omfattas bland annat av följande lagrum i plan- och bygglagen:

2 kap 6 § *Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utföras och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan [...]*

8 kap 13 § *En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas. Första stycket ska tillämpas också på*

- 1. anläggningar som är bygglovspflichtiga enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §,*
- 2. tomter i de avseenden som omfattas av skyddsbestämmelser i en detaljplan eller i områdesbestämmelser,*
- 3. allmänna platser, och*
- 4. bebyggelseområden.*

8 kap 17 § *Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.*

8 kap 18 § *Det som gäller i fråga om ändring och flyttning av en byggnad enligt 17 § ska tillämpas också på ändring och flyttning av en anläggning som kräver bygglov enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §.*

Vid ändringar av området och enskilda byggnader ska föreslagna åtgärder prövas mot det kulturhistoriska värdet. Prövningen sker genom gängse bygglovförfarande. För att säkerställa att förbudet mot förvanskning av kulturhistoriskt värde efterlevs - 8 kap. 13 § Plan- och bygglagen - utförs antikvarisk medverkan.

Med sina föreslagna skyddsbestämmelser och varsamhetskrav möjliggör planen ett långsiktigt skydd av Slakthusområdet, som det i dag saknar.

Miljöbalken

Planområdet ligger drygt 200 meter från riksintresset Gamla Enskede och knappt 1,5 km från riksintresset Skogskyrkogården. I konsekvensanalysen för Slakthusområdet DP 1, vilken innebar ett antal tillkommande höga volymer, utreddes påverkan på riksintressena utifrån ett antal valda vyer. Tillkommande volymer inom Slakthusområdet i den för denna utredning aktuella detaljplanen bedöms inte synas från dessa vyer varpå påverkan på riksintressena inte utretts i denna rapport. Däremot är den föreslagna påbyggnaden av kv. Arenan 2 synlig från vissa punkter i riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården. Därför förekommer analys (s. 38 - 47) av påbyggnadens påverkan på riksintresset utifrån jämförande vyer.

Stockholms stadsmuseums klassificering

Slakthusområdet inventerades övergripande och klassificerades 2006.

Blått är den högsta klassen och omfattar bebyggelse som bedöms ha synnerligen höga kulturhistoriska värden.

Grön klassning innebär också ett högt kulturhistoriskt värde och betyder att bebyggelsen bedöms vara särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Gult är den tredje nivån som används vid klassificering. Fastighet markerad med gult på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta innebär att bebyggelsen bedöms ha positiv betydelse för stadsbilden och/eller ha visst kulturhistoriskt värde.

Byggnaderna klassificerades individuellt och hela området gavs en grön klassning. Fem av plamområdets byggnader är blåklassade. Arenan 2 gavs en grön klassning, övriga byggnader inom planområdet gulklassades.

Motiveringstext för hela området:

”Slakthusområdet invigdes 1912 och tillkom på Stockholms stads initiativ för att samla all slags offentlig slakterihantering på en och samma plats. Området har ett stort samhällshistoriskt värde som ett exempel på stadens planering av ett arbetsområde för en specifik verksamhet. Området har ett kontinuitetsvärde då det fortfarande i stor utsträckning nyttjas för livsmedelshantering, även om själva slakten upphörde 1990.

Byggnaderna har ett byggnadsteknikhistoriskt värde, arkitekturhistoriskt värde och ett industrihistoriskt värde. Arkitekten för området byggnader var Gustaf Wickman och byggandet blev en uppvisning av nya konstruktioner och material. Till fasaderna användes en ny sorts tegel tillverkad av sand och kalk. Även takmaterialet var nytt; eternitplattor från Eternitfabriken i Lomma. De ursprungliga byggnaderna i området har en sammanhållen arkitektur i jugendstil där funktionen är tydligt avläsbar i utformningen. Byggnaderna bevarar i huvudsak sin ursprungliga arkitektur även om förändringar har skett genom åren.”

Stockholms stadsmuseums inventeringar

Utöver klassificeringen har ett flertal av slakthusområdets byggnader inventerats och värderats av Stockholms stadsmuseum mellan 2014-2018. Värderingarna återges under respektive byggnad.

Tidigare utredningar av relevans

- Slakthusområdet i Stockholm, Kulturhistorisk inventering och analys, Nyréns Arkitektkontor, (2011)-07-07

- Slakthusområdet, Stockholm, Antikvarisk konsekvensanalys av strukturplan, Nyréns Arkitektkontor, 2015-11-06

Arenan 2 - antikvarisk konsekvensbeskrivning. Tyréns, 2021-10-18

Johanneshov 1:1
Hus 7 & 8 f.d. hudbod, rensstuga och dynghus
Bebyggelsehistorisk inventering
Stockholms stadsmuseum 2014

Johanneshov 1:1
Hus 13, 14, 15a, 15b, 24, 25 & 26 på Slakthusområdet
Bebyggelsehistorisk inventering
Stockholms stadsmuseum 2015

Kylhuset 4
Hus 32 på Slakthusområdet
Kontor och charkuterifabrik
Bebyggelsehistorisk inventering
Stockholms stadsmuseum 2018

Johanneshov 1:1
Börshuset
Bebyggelsehistorisk inventering
Stockholms stadsmuseum 2018

Sandhagen 10
Hus 3 på Slakthusområdet
F d Köttförsäljningsbod och spårvagnshållplats
Bebyggelsehistorisk inventering
Stockholms stadsmuseum 2018

Sammanfattning

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Hus 1 - Kv A

Börshusets takutformning har varierat under åren. I nu läget finns ett förhållandevis stort antal takkupor, ventilationshuvor och takfönster som tillkommit sedan uppförandeåret 1912. De föreslagna takkuporna ersätter tre takfönster mot norr respektive ett antal ventilationshuvor mot söder. Takkuporna utformas med utgångspunkt i den ursprungliga utformningen. Den sammanvägda påverkan på exteriören bedöms inte innebära en påtaglig försämring gentemot nuläget. Åtgärden innebär också att kontorsplatser kan anordnas under taket, vilket är en förutsättning för att ta bort det sekundära bjälklaget i börssalen och därmed återställa den till sin ursprungliga volym, vilket är en stor vinst kulturhistoriskt. Övriga exteriöra ändringar innebär att ett ursprungligt fönster tas bort samt att en omfattande del av ursprunglig granitsockel mot sydost byggs för med en ramp. Rampen mot nordost förläggs innanför en ursprunglig granittrappa och kan potentiellt göras diskret. Sammanfattningsvis bedöms åtgärderna tillsammans med skydds- och varsamhetsbestämmelserna innebära en i huvudsak positiv påverkan för byggnaden ur ett kulturmiljöperspektiv, dock bör tillgänglighetsåtgärderna studeras vidare för att utreda om mindre omfattande ramplösningar går att finna.

Hus 2 - Kv C

Föreslagna ändringar innebär en viss förflackning av byggnadens karaktäristiska taklandskap, dock bibehålls den längsgående takåsen och välvda takpartier mellan ”skeppen”. Förhållningssättet att tillbyggnaden avviker subtilt ökar dess läsbarhet som tillägg, vilket i regel är positivt. Givet byggnadens förhållandevis låga kulturhistoriska värdering bedöms de föreslagna förändringarna inte innebära någon större negativ påverkan på slakthusområdets kulturhistoriska värden. Byggnaden förses med varsamhetsbestämmelse vilken säkerställer att karaktärsdrag beaktas i bygglovsskedet.

Hus 3 - Köttboden

Föreslagna ändringar syftar till att återställa tidigare förlorade kvalitéer. Där den tidigare tillbyggnaden satt fram tills nyligen adderas en ny tillbyggnad med ett modernt uttryck som anknyter till den ursprungliga volymen. Tillbyggnaden möjliggör en tillgänglig entré.

Föreslagna ändringar bedöms inte innebära en negativ påverkan på byggnadens identifierade kulturhistoriska värden och värdebärande karaktärsdrag. Varsamhetsbestämmelsen säkerställer att dessa beaktas i bygglovsskedet.

Sammanfattningsvis bedöms föreslagna ändringar innebära en positiv påverkan på byggnaden kulturvärden då flera förlorade kvalitéer återtas och byggnaden åter får en publik karaktär likt den hade ursprungligen.

Hus 7 & 8 - Kv G & S

Tidigare igensatta dörr- och fönsterpartier återupptas vilket innebär en positiv påverkan på byggnadens kulturvärden. Byggnaderna ges långsiktigt skydd genom skydds- och varsamhetsbestämmelserna. Sammanvägd bedömning är att detaljplanen innebär en positiv påverkan på byggnadernas kulturvärden.

Hus 9 - Kv J

Planen innebär inga föreslagna förändringar av byggnaden. Användningen som skola fastställs. Det generella varsamhetskravet i PBL bedöms vara tillräckligt för att säkerställa att tillräcklig hänsyn tas till byggnadens arkitektur i bygglovsskeden.

Hus 13 - 26 - Kv E

Den övergripande idén kring hanteringen av slakthalarna är att återställa förvanskande förändringar såsom igenmurade dörr- och fönsterpartier, ersätta sekundärt tillkomna dörrar och fönster som saknar arkitektoniska kvalitéer, samt applicera en grundprincip på byggnaden där förhållandet mellan nytt och gammalt tydliggörs.

På det stora hela innebär föreslagna förändringar en i hög grad positiv påverkan på anläggningens kulturhistoriska värde. Balansen mellan att återskapa förlorade kvalitéer och bevarandet av karaktärsfulla senare tillägg bedöms vara god; anläggningens grundläggande arkitektoniska kvalitéer, som i tidigare värderingar pekats ut som anläggningens baskvalitet, respekteras och återställs många fall samtidigt som senare industrihistoriskt intressanta detaljer som tillägg som betongglasfönster och kakelklädda väggar bibehålls.

Enstaka delar i förslaget innebär en negativ påverkan på anläggningens kulturhistoriska värde; en entré föreslås på den nordvästra gaveln av hus 15a, vilken har en i nu

läget välbevarad ursprunglig fasadkomposition, vilken med en adderad entré tappar något av denna kvalité. Föreslagna fönster på hus 14 innebär att oproportionerligt mycket muryta tas bort, däribland den ursprungliga granitombakläggningen för byggnadens höga port mot nordost.

Planförslaget och de förslag som föreligger planbestämmelserna är i vissa aspekter på en relativt övergripande nivå, särskilt avseende interiörer. Genom byggnadens blåklassning och detaljerade kunskapsunderlag i form av Stadsmuseets rapport från 2015 bedöms skydds- och varsamhetsbestämmelserna innebära ett fullgott skydd av övriga utpekade karaktärsdrag i bygglovsskedet.

Hus 32 - Kv B

I strukturplanen bevarades lågdelen av byggnaden med dess karaktäristiska skärmtak. I den antikvariska konsekvensanalysen av strukturplanen bedömdes denna lösning vara acceptabel. Lågdelen saknar dock tillräckligt stora kulturvärden för att fungera fristående, då dess enda värdebärande karaktärsdrag är skärmtaket samt des röda tegelmurar. I det nu liggande planförslaget rivs lågdelen, dock återanvänds skärmtaket samt det röda teglet med syftet att ”knyta an till platsens historiska karaktär”. Den antikvariska konsekvensen av rivningen bedöms som negativ utifrån att en exponent för slakthusområdet andra fas försvinner. Den antikvariska konsekvensen av återbruket bedöms vara ringa, dock innebär återbruket av skärmtaket en positiv påverkan på upplevelsen av gatan utifrån att skärmtaket är starkt karaktärsbärande.

Hus 33 och gatuköket - Kv D

Rivningen av hus 33 och gatuköket innebär en viss negativ konsekvens för kulturmiljön och läsbarheten av slakthusområdets andra utbyggnadsfas. Rivningen av byggnaderna är en förutsättning för att återställa Fällans ursprungliga utbredning, vilket i sig är en stor kulturhistorisk vinst utifrån att en av de viktigare dragen i den ursprungliga planstrukturen återställs. Rivningen beslutades i Planprogrammet och har varit ett ingångsvärde i arbetet med den aktuella detaljplanen.

Arenan 2

De antikvariska konsekvenserna av ombyggnadsförslaget på Arenan 2 har konsekvensbeskrivits i en separat rapport upprättad av Tyréns AB. Konsekvensbeskrivningens slutsatser har fungerat som underlag för den bedömning som presenteras här.

Tillbyggnad av sockel längs Arenavägen
Förslaget bedöms vara välmotiveraturfunktionssynpunkt, dock är det problematiskt ur kulturmiljösynpunkt. Den typ av klassicerande uttryck som föreslås kontrasterar för mycket mot befintlig tidig Bauhaus-inspirerad high-tech-formgivning. Utformningen av den nya sockeln behöver studeras med omsorg för att tillgodose en lämplig helhetsverkan och ett medvetet samspel mellan befintliga och tillkommande delar.

Nya glasade läkar

Förslaget bedöms innebära mindre negativa konsekvenser för kulturmiljön utifrån att ett av tre trapphus rivs. Förslaget behöver studeras vidare avseende anslutning till hörnen. Innebär anslutningen att hörnmotiven behöver tas bort blir de negativa konsekvenserna måttliga till stora.

Ny utformning av ”släpp” mot Arenavägen

Små negativa konsekvenser för kulturvärden.

Tillbyggnader, plan 4, mot Arenagången/Arenatorget

Förslaget bedöms i denna del ge upphov till måttliga negativa konsekvenser för kulturvärden. Förslaget behöver studeras vidare avseende anslutning till hörnen. Innebär anslutningen att hörnmotiven behöver tas bort blir de negativa konsekvenserna måttliga till stora.

Fasadändringar i bottenvåning mot Arenagången/Arenatorget, plan 4

Går ej att bedöma i detta skede.

Påbyggnader och nya förbindelsegångar

Sammantaget bedöms påbyggnader ge upphov till måttliga till stora negativa konsekvenser för kulturvärden. De olika kontorshusen har sina respektive identiteter vilka i hög grad tar sig till uttryck i avslutningen upptill. Påbyggnaden riskerar att ta bort dessa individuella uttryck och hela fastigheten får en mer slätstruken karaktär med de individuella uttrycken bortrationaliserade.

Nya yttertak med ny taktäckning

De negativa konsekvenserna för byggnadens kulturvärden bedöms vara små.

Nya glastak/lanterniner och glasfasader, Hus 3-5

Nya glastak och nya glasfasader bedöms ge upphov till måttliga till stora negativa konsekvenser för kulturvärden.

Förändringar inne i gallerian Globen Shopping

Planen reglerar inte invändiga ändringar, men utifrån föreslagna exteriöra förändringar bedöms konsekvenserna för gallerians kulturvärden bli måttliga.

Planförslagets konsekvenser för områdets kulturmiljö i sin helhet

Nyttillkommande volymer inom slakthusområdet innebär en skalförskjutning, dock bedöms den inte vara oskäligen i förhållande till intilliggande befintlig bebyggelse som i nuläget har en högre byggnadshöjd än merparten av föreslagna tillkommande volymer.

Upplevelsen i studerade vyer är i huvudsak i enlighet med planprogrammets intentioner som beskrivs under ledmotivet *arkitektonisk variation, mångfald av verksamheter och historiskt djup*; en mångfald av volymer [...] som bygger vidare på områdets mångfald och kontrastriktighet” (Program för Slakthusområdet 2017, s. 22-23).

Industrikaraktären minskar då industribyggnader ersätts med bostads- och kontorshus, även om industrihistoriska artefakter bevaras och integreras i ny bebyggelse. Arenan 2s påbyggnader innebär en markant skalförskjutning i vyn från Fällan och upplevelsen av Globens form minskar. Arenan 2 får en mer påtaglig barriäreffekt genom att taklandskapet jämnas ut och upplevelsen av de individuella skillnaderna mellan kontorshusen minskar.

Den högsta nyttillkommande volymen i förslaget är hotellet. Hotellbyggnaden har en medveten placering i förhållande till Rökerigatan. Planutbredningen tillåter en tillräckligt stor torgmiljö framför tunnelbanekvarteret och köttboden. Byggnaden får samma höjd som skorstenen och är något lägre än Globen citys portalbyggnader. Höjden innebär en utmaning, främst i förhållande till portalbyggnaderna vars volymverkan potentiellt utmanas. Hotellet fanns inte med i programmet och dess volym och placering är således inte konsekvensbedömt sedan tidigare.

Avseende befintlig bebyggelse innebär planförslaget måttliga till stora positiva konsekvenser för den högst värderade (blåklassade) bebyggelsen, negativa konsekvenser (rivning) för tre gulklassade byggnader samt inga till måttligt negativa konsekvenser för de som bevaras.

Avseende den yttre miljön så innebär den föreslagna parken Fällan att en viktig del av den ursprungliga planstrukturen återställs, en i sammanhanget stor vinst ur ett kulturmiljöperspektiv. I övrigt hanteras yttre miljö enligt de principer som arbetades fram i planprogrammet och som sedan tidigare har bedömts vara acceptabla ur ett kulturmiljöperspektiv.

Planförslaget innebär att alla befintliga byggnader utom en ges ett långsiktigt skydd genom skydds- och/eller varsamhetsbestämmelser.

Sammanvägd bedömning

Påverkan på Slakthusområdet som fysisk miljö är avsevärd genom att delar rivs och att de tillägg som föreslås har förhållandevis stor skala. Påverkan ska ställas mot att planförslaget även innebär att en stor mängd förlorade kvaliteter kan återtas och brutna samband kan återupprättas.

Sammanvägt bedöms påverkan vara i linje med de avvägningar som gjordes i planprogrammet, med vissa undantag i form av tillkommande volymer (hotellet samt påbyggnad på Arenan 2). Den bedömning avseende påverkan som gjordes i den antikvariska konsekvensanalysen i samband med det bedöms fortfarande vara aktuell avseende de delar av planen som håller sig inom ramen för programmets utredningsområden. Avseende påbyggnaden på Arenan 2 bedöms riskerna för oacceptabelt negativ påverkan på kulturmiljövärdena vara stora, även om den utifrån vystudien inte bedöms innebära påtaglig skada på riksintresset för Stockholms innerstad. Hotellets placering bedöms inte innebära en påtagligt negativ påverkan på stadsbilden då den ligger inom befintlig vägstruktur och ligger granne med Palmfelt center, som har en ansevärd volym både i höjd och bredd. Hotellets föreslagna höjd kan dock innebära en utmaning i förhållande till Globen citys portalbyggnader, vilka har en landmärkeseffekt tillsammans med själva Globen.

Planförslagets konsekvenser för stadsbilden på distans

Sammanvägd bedömning

Det volymtillskott som den föreslagna påbyggnaden av Arenan 2 innebär, påverkar den kvalitet av landmärke som Globen och Arenan 3 (portalbyggnaderna) representerar. Påverkan bedöms dock inte vara av den skala så att riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården riskerar lida påtaglig skada.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Hus 1 - Kv A- Börshuset

Antikvariska förutsättningar SSM

Klassificering (2006): blå

Värdering (2015): ”Som en del av den ursprungliga anläggningen har byggnaden ett särskilt högt kulturhistoriskt värde med dokumentvärden som är både samhällshistoriska och arkitekturhistoriska. Byggnaden står som symbol för slakthuset genom sin offentliga prägel och placering vid entrén och dess upplevelsevärden är arkitektoniskt och miljöskapande. Det anspråksfulla formspråket som utmärker byggnaden och dess officiella prägel är ett tydligt exempel på institutionsbyggande från sekelskiftets första decennier. Den enskilda byggnaden liksom anläggningen i sin helhet har en tidstypisk arkitektonisk prägel med straka drag av centraleuropeisk jugendstil. Ett viktigt kulturhistoriskt värde ligger i byggnadens sammanhållna utvändiga gestaltning av Gustaf Wickman, som i stort sett är välbevarad från uppförandetiden. Byggnadens exteriör har förändrats över tid men i sin helhet är den ursprungliga byggnadsvolymen och arkitekturens grundläggande formspråk bevarad. Sammanhanget i vilket byggnaden återfinns är välkomponerat och arkitekturen och materialbehandlingen är konsekvent. Den avskalade jugendstilen märks tydligt i de stora och varierade fönsterpartierna med mindre spröjs i de övre fönstren, de stenomfattade portikerna och de artikulerade gavelpartierna med mönstermurning i rött tegel. Byggnaden ingår i en miljö som sammantaget utgör ett hög kvalitativt exempel på en typ av arkitektur som var tongivande i början av 1900-talet. Byggnadens ursprungliga interiör är i stort sett välbevarad med avläsbar rumsindelning och dörrar och snickerier i ursprungliga lägen. Sekundära förändringar och tillägg har delvis på ett negativt sätt påverkat möjligheten att avläsa byggnadens ursprungliga karaktär och användning, som till exempel nyare upptagna fönsteröppningar med avvikande formspråk, nya portar samt bytet av de ursprungliga oxögonen på den västra fasaden mot större fönster av annan typ, som just här gör det svårt att återställa interiörens karaktär som den återspeglas i exteriören.”

Värdebärande karaktärsdrag

Övergripande

- Byggnadens ursprungliga, utvändiga planform, volym och placering på området.
- Byggnadens status som en del av den ursprungliga förgårdsmiljön uttryckt genom samhörigheten och

smaggestaltningen med Slakthusplan och Hus 39.

Exteriörer

- Byggnadens bevarade fasadarkitektur och material med mönstermurad takfot, fasader av kalkstenstegel, blinderingar, gavelpartier, med socklar och byggnadsdetaljer av granit.
- Ursprungliga muröppningars form och storlek.
- Ursprungliga fönster, deras form, indelning och snickerier.
- Sekundära ytterdörrars materialval i trä och utformning med spegelindelning och överfönster som i viss mån anspelar på ursprungligt utförande.
- Ursprungliga yttertrappor med tillhörande smidesräcken.
- Ursprunglig takform och siluett.
- Ljusschakt med tillhörande smidesräcke/galler i norr.
- Ursprungligt smidesräcke till balkongen i väster.

Interiörer

- Ursprunglig stomme, inre pelare, bjälklag och takstolar.
- Ursprungliga trapphus med tillhörande fast inredning så som snickerier i fönster och handledare, kalkstensgolv och smidesräcken.
- Övriga ursprungliga byggnadsdetaljer som snickerier, golv, dörrar, fönster, foder och paneler med tillhörande vred och spanjoletter.
- Rumssamband och rumsindelning som beskriver byggandens ursprungliga funktioner.
- Korridorer.
- De dekorativa fönstren mellan korridor och den gamla börshallen.
- Eventuellt ursprungliga byggnadsdelar dolda bakom sekundära ytskikt.

Antikvariska förutsättningar Kulturhistorisk inventering och analys (2011)

Värdering

Byggnaden har ett särskilt högt kulturhistoriskt värde (blå) som en del av den ursprungliga anläggningen. Byggnadens dokumentvärden är samhällshistoriskt och arkitekturhistoriskt. Dess upplevelsevärden är arkitektoniskt, miljöskapande och som symbol för slakthuset genom sin offentliga prägel och placering vid entrén. Byggnadens offentliga prägel med sitt anspråksfulla formspråk är ett tydligt exempel på institutionsbyggande från denna tid: i detta fall dessutom ett uttryck för progressivt samhällsbyggande i Stockholms stads regi. Av arkitekturen att döma kunde börshuset nästan ha varit

en byggnad för administration och personalbostäder vid ett sjukhus eller en officersmäss vid ett regemente eller en representativ restaurangbyggnad vid en industri. Byggnaden har, liksom anläggningen i sin helhet en samtida arkitektur med starka drag av centraleuropeisk jugendstil. Utgångspunkten för byggnadens exteriöra arkitektur var att definiera platsbildningen och gathörnet. Den relativt stora byggnadsvolymen har Wickman hanterat genom att skapa en variation med hjälp av volymer, dekorativa inslag och åt väster ett nästan idylliserande sätt att genom en halvt fristående paviljong möta parken åt öster. Byggnaden var en del av områdets administrativa och ekonomiska tyngdpunkt. En tyngdpunkt som markerades av den grupp byggnader kring Slakthusplan där också portarna till områdets inre fanns. Börs-, kontors- och bostadshusen var konventionellt byggda genom att de hade en stomme av bärande murverk till skillnad från hallarnas för tiden tekniskt mer avancerade stommar av armerad betong.

känslighet/tålighet

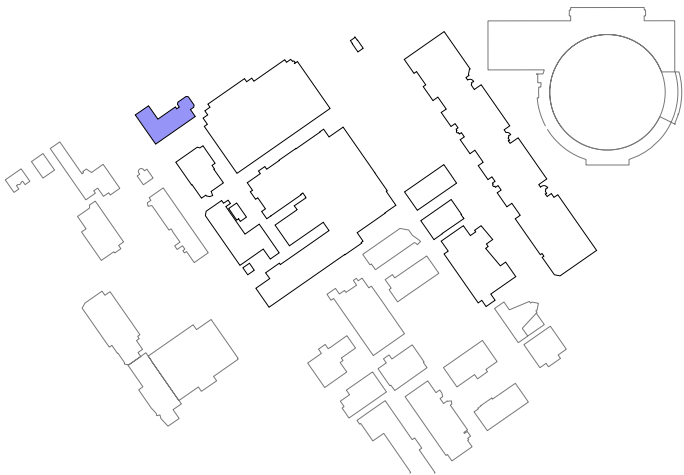
exteriör: hög känslighet

interiör: känslig/tålig

Byggnaden exteriört har den högsta graden av känslighet. Det innebär att eventuella åtgärder ska syfta till att bibehålla den befintliga byggnadsvolymen med dess värden, alternativt återskapa förlorade värden. Det kan betyda underhåll av ursprungliga fönster, eller att förlorade portar återskapas. Interiört finns flera rumsliga sammanhang som är känsliga för förändring; entréer och ursprungliga trapphus, rumssamband i bottenvåningen som rymt 1:a klassrestaurang och bank, rum längs korridorerna 1 och 2 trappor upp som rymt lägenheter och hotell. Ett återskapande av börssalen vore önskvärt. Med rätt hyresgäst i sikte skulle ett sådant återskapande ge huset en attraktiv kvalitet. Tåligt är det sentida trapphuset i sydväst och källare.

Bedömning i program för slakthusområdet (2015)

Blåklassade byggnader som bevaras pga kulturvärden.

Planförslag

Ur planbeskrivning: kvarter A planläggs för kontor, centrum eller verksamhet med begränsad omgivningspåverkan. Börssalen med dubbel takhöjd öppnas upp till sitt originalutförande. Två nya ramper för att klara tillgängligheten medges mot söder respektive norr. Sex nya takkupor medges för att möjliggöra ett nytt utrymme under tak, tre mot norr respektive tre mot söder. Restaurangpaviljongen kan kompletteras med en godsmottagning mot öster.

Exteriör:
sex takkupor tillkommer, ett fönster mot sydost görs om till entré med tillhörande trappa/ramp.
Ett fönster mot nordost görs om till entré.
En ramp anordnas till befintlig entré mot nordost.

Interiör:
det sekundära bjälklaget i börssalen tas bort och börssalen återställs. Kontor inryms under tak.

Relationsritningar samt förslag. Ändringar är markerade med blått.

Konsekvensanalys

Börshusets takutformning har varierat under åren. I nuläget finns ett förhållandevis stort antal takkupor, ventilationshuvor och takfönster som tillkommit sedan uppförandeåret 1912. De föreslagna takkuporna ersätter tre takfönster mot norr respektive ett antal ventilationshuvor mot söder. Takkuporna utformas med utgångspunkt i den ursprungliga utformningen. Den sammanvägda påverkan på exteriören bedöms inte innebära en påtaglig försämring gentemot nuläget. Åtgärden innebär också att kontorsplatser kan anordnas under taket, vilket är en förutsättning för att ta bort det sekundära bjälklaget i börssalen och därmed återställa den till sin ursprungliga volym, vilket är en stor vinst kulturhistoriskt. Övriga exteriöra ändringar innebär att ett ursprungligt fönster tas bort samt att en omfattande del av ursprunglig granitsockel mot sydost byggs för med en ramp. Rampen mot nordost förläggs innanför en ursprunglig granittrappa och kan potentiellt göras diskret. Sammanfattningsvis bedöms åtgärderna tillsammans med skydds- och varsamhetsbestämmelserna innebära en i huvudsak positiv påverkan för byggnaden ur ett

kulturmiljöperspektiv, dock bör tillgänglighetsåtgärderna studeras vidare för att utreda om mindre omfattande ramplösningar går att finna.

Planförslaget konsekvenser för enskilda byggnader

Hus 2 - Kv C - Palmfelt Center

Antikvariska förutsättningar SSM

Klassificering (2006): gul
Värdering: -

Antikvariska förutsättningar Kulturhistorisk inventering och analys (2011)

Värdering
Byggnaden har ett visst kulturhistoriskt värde och är belägen nära Globenområdet vars arkitektur byggnaden är besläktad med. Den ursprungliga gestaltningen har en hög ambitionsnivå där högt belägna, planterade gårdar bryter upp och ger dagsljus till den djupa byggnadsvolymen som kröns av ett tak med stor volym. Byggnadens har dokumentvärden - dels samhällshistoriskt som ett uttryck för ekonomi och administration, dels är den representativ för ett byggande typiskt under 1980-talet. På detaljnivå anknyter arkitekturen i sina material - granit och modernt kalksandtegel - till slakthusområdets äldsta delar. Å andra sidan bryter byggnadens placering, skala och övergripande formspråk tydligt med denna tradition t.ex. genom att på ett hänsynslöst sätt bygga för den nordsydliga axel i vilken förbindelsehallens gavel utgör fond.

känslighet/tålighet

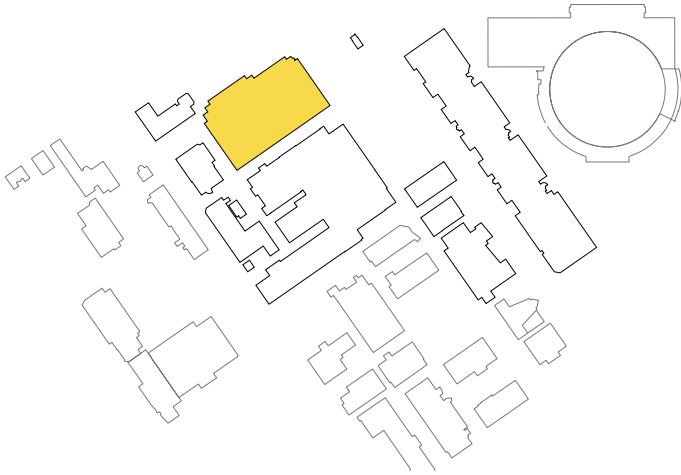
exteriör: känslig

interiör: tålig

Byggnadens yttre är känsligt för ändring. Väl avvägda ändringar kan göras. Trots den höga arkitektoniska ambitionen har byggnadens program, med hög exploatering lett fram till ett resultat av begränsat arkitektoniskt värde. Samtidigt har byggnaden en egen karaktär som lätt kan gå förlorad genom små förskjutningar eller förändringar. Interiörerna är tåliga.

Bedömning i program för slakthusområdet (2015)

Gulklassad byggnad som bevaras pga ekonomiska skäl.

Planförslag

Ur planbeskrivning: byggnaden är en tydlig representant för den variationsideologi som slog igenom under 1970-talets slut, med uppdelade volymer och varierade, ljusa, fasadmaterial. Användning får vara kontor, centrum eller verksamhet med begränsad omgivningspåverkan. Bygganden kan öppnas upp i gatuplan mot Stora Skorstensgatan och byggas på med två våningar. Tillkommande volymer ska kläs med sten eller tegel i en ljus kulör. Uttrycket ska harmoniera med befintlig fasad men kan markera en subtil skillnad. En ny transparent entrépaviljong medges mot Palmfeltvägen. Den omgivande parken rustas upp och ges en tryggare utformning med exempelvis belysning.

Exteriör:
Byggnaden byggs på med två våningar. Bottenvåningen, som har en sluten karaktär i hög grad i nuläget, öppnas upp på ett flertal ställen.

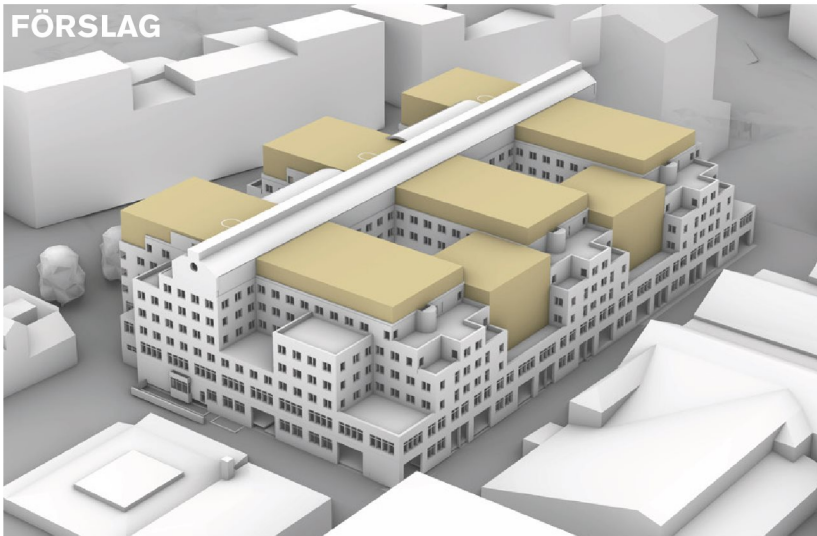
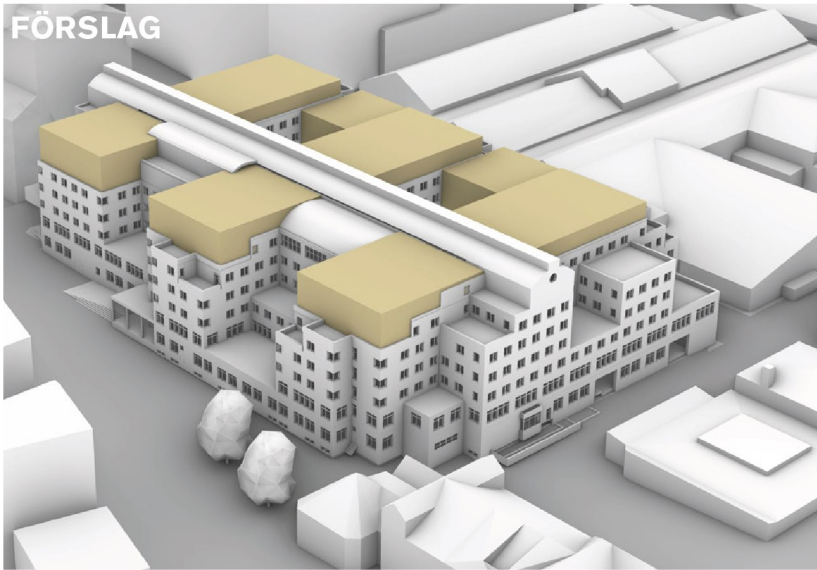
interiör:
ej utrett i detta skede.

Konsekvensanalys

Föreslagna ändringar innebär en viss förflickning av byggnadens karaktäristiska taklandskap, dock bibehålls den långsgående takåsen och välvda takpartier mellan ”skeppen”. Förhållningssättet att tillbyggnaden avviker subtilt ökar dess läsbarhet som tillägg, vilket i regel är positivt. Givet byggnadens förhållandevis låga kulturhistoriska värdering bedöms de föreslagna förändringarna inte innebära någon större negativ påverkan på slakthusområdets kulturhistoriska värden. Byggnaden förses med varsamhetsbestämmelse vilken säkerställer att karaktärsdrag beaktas i bygglovsskedet.

Fasad mot norr. Utdrag ur presentationsmaterial, S:T Erik markutveckling, 210517.
Nedan: nuläge och förslag. Nulägesfoto Mattias Eklund, förslagsvisualiseringar ur tidigare nämnt presentationsmaterial.

Planförslaget konsekvenser för enskilda byggnader

Hus 3 - Köttboden

Antikvariska förutsättningar SSM

Klassificering (2006): blå
Värdering (2018): Hus 3 med sin offentliga funktion och placering i utkanten av området intill järnvägsspåren är mycket värdefull då den berättar om områdets kommunikationer med övriga staden. De fysiska uttrycken för områdets ursprungliga infrastruktur har minskat under loppet av 1900-talet och 2000-talet vilket gör de kvarvarande spåren än mer värdefulla. Ett viktigt kulturhistoriskt värde ligger i den sammanhållna utvändiga gestaltningen av arkitekt Gustaf Wickman, som präglar Hus 3 och övriga byggnader från 1910-talet. Trots hårdhanta förändringar av exteriören så som igensättning av muröppningar, väntkur och interiörens sentida karaktär är den ursprungliga byggnadsvolymen och arkitekturens grundläggande formspråk välbevarat. Hus 3 ingår i en välkomponerad helhet, med enhetlig arkitektur och samstämmig materialbehandling. Den avskalade bruksarkitekturen med inslag av tidens jugendstil, får sitt starkaste uttryck i husets markerade gavelparti med tegelblinderingar, takfot och bågformade muröppning. Andra utmärkande karaktärsdrag för områdets ursprungliga bebyggelse är fasadernas kalksandstegel, socklar och sidostycken av granit liksom fönsterbänkar av skiffer. Byggnadernas avskalade formspråk tillsammans med den sparsamma dekoren placerar anläggningen i en spännande brytningstid mellan 1800-talets historiserande stilblandning och 1900-talets rationella fabriksarkitektur.

Värdebärande karaktärsdrag

Övergripande

- Byggnadens ursprungliga, utvändiga planform, volym och placering på området.

Exteriörer

- Byggnadens bevarade exteriörer, samgestaltade med områdets övriga ursprungsbebyggelse från 1910-talet, exempelvis fasadernas kalksandstegel, gavelparti med blinderingar, bågformade respektive rakt avslutade muröppningar (även igensatta), mönstermurad takfot, socklar och sidostycken av granit.
- Ursprunglig valmad takutformning och den ursprungliga uppskjutande rökhuvsens form och karaktär på västra takfallet.
- Fönsterbänkar av skiffer samt dörrarnas och fönstrens materialval i trä och utformning med spegelindelning som i viss mån anspelar på ursprungligt utförande.

Interiörer

- Ursprunglig stomme av kalksandstegel som

upprätthåller ursprunglig planlösning.

- Ursprunglig inredning och byggnadsdelar, särskilt takets synlighet och utformning samt ventilationsgaller av gjutjärn i några rum.
- Eventuellt ursprungliga byggnadsdelar dolda bakom sekundära ytskikt.
- Ett visst värde har äldre fönstersnickerier i tre fönster från 1900-talets första decennier mot väster och öster.

Antikvariska förutsättningar Kulturhistorisk inventering och analys (2011)

Värdering

Byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde (blå) som en viktig del av den ursprungliga anläggningen, utformad med de slakthustypiska materialen. Byggnaden har ett samhällshistoriskt, arkitekturhistoriskt och byggnadshistoriskt värde. Byggnadens inre är förändrad men delar av ursprunglig planlösning och vissa detaljer finns kvar. Exteriören är förändrad då exempelvis fasaden mot sydost är riven och väntkuren på fasaden mot nordost är igenmurad. Byggnaden är välbevarad och ur stadsbildssynpunkt strategiskt viktig genom sitt läge i områdets nordöstra hörn mot staden.

känslighet/tålighet

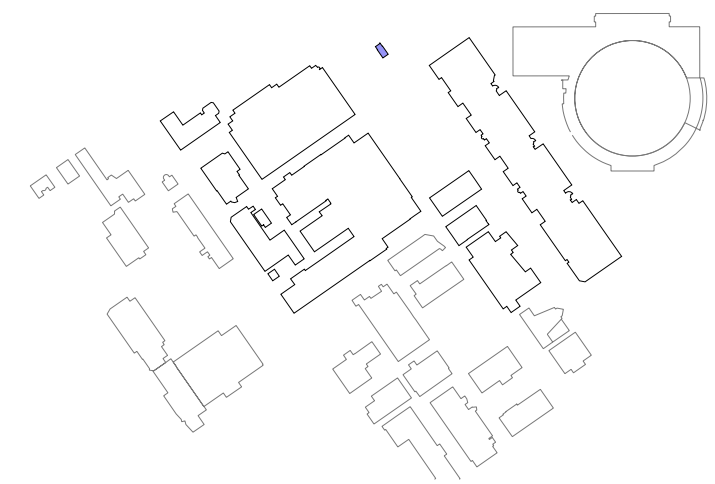
exteriör: hög känslighet

interiör: känslig

Exteriören är mycket känslig för förändring. Åtgärder ska syfta till att bibehålla befintliga värden, alternativt återskapa värden som gått förlorade. Det kan betyda rekonstruktion av de igensatta fönstren, de förlorade portarna eller väntkurens utformning. Byggnaden tål inte ytterligare till- eller påbyggnader. Interiören är känslig. Ursprunglig planlösning ska behandlas varsamt liksom glastaket.

Bedömning i program för slakthusområdet (2015)

Blåklassad byggnad som bevaras pga kulturvärden.

Hus 3, köttförsäljningsboden, 1914 respektive 2021. Bilden ovan ur boken Stockholms Stads Slakthus.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Planförslag

Ur planprogrammet: köttboden bevaras men ges möjlighet att byggas till med en mindre volym mot söder. Tillbyggnaden föreslås uppföras i trä och blir därigenom tydligt avläsbar. Byggnaden avses planläggas för centrumändamål och avses innehålla exempelvis ett café.

Exteriör:

Igensatta fönster och dörrpartier öppnas upp på nytt. Tillbyggnad mot sydost.

Interiör:

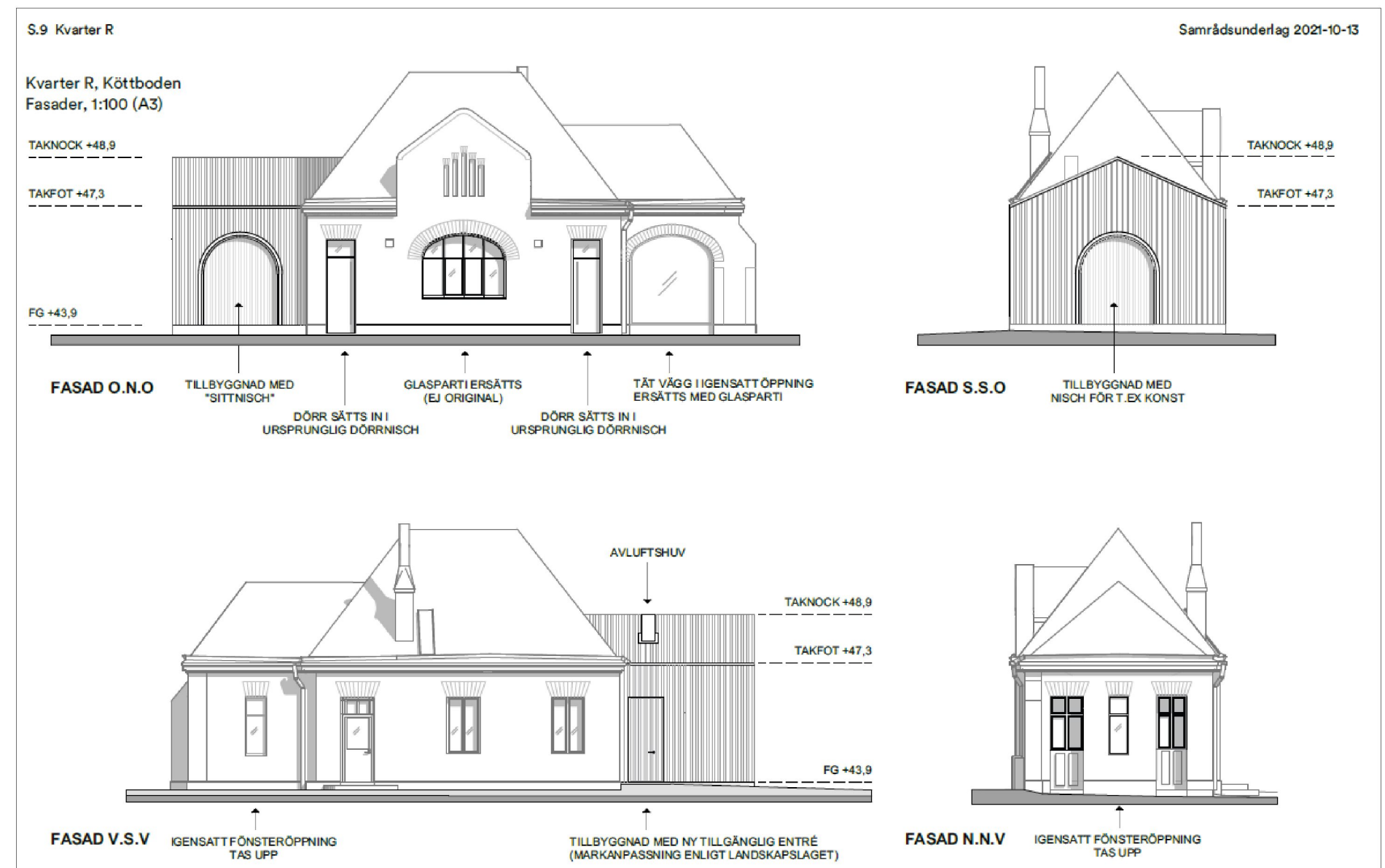
byggnaden föreslås få en offentlig användning som café eller bar. Personal- och kund-WC anordnas i den föreslagna tillbyggnaden.

Konsekvensanalys

Föreslagna ändringar syftar till att återställa tidigare förlorade kvalitéer. Där den tidigare tillbyggnaden satt fram tills nyligen adderas en ny tillbyggnad med ett modernt uttryck som anknyter till den ursprungliga volymen. Tillbyggnaden möjliggör en tillgänglig entré.

Föreslagna ändringar bedöms inte innebära en negativ påverkan på byggnadens identifierade kulturhistoriska värden och värdebärande karaktärsdrag. Varsamhetsbestämmelsen säkerställer att dessa beaktas i bygglovsskedet.

Sammanfattningsvis bedöms föreslagna ändringar innebära en positiv påverkan på byggnaden kulturvärden då flera förlorade kvalitéer återtas och byggnaden åter får en publik karaktär likt den hade ursprungligen.

Utdrag ur presentationsmaterial, Atrium Ljungberg 211013

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Hus 7 - Kv G samt Hus 8 - Kv S

Antikvariska förutsättningar SSM

(husen beskrevs i en gemensam rapport 2014)

Klassificering (2006): blå

Värdering (2014): Hus 7 och 8 uppfördes som hudbod respektive dynghus och rensstuga på Stockholms stads slakthus i början av 1910-talet och ingår som viktiga delar i den kulturhistoriskt intressanta helhetsmiljön. Anläggningen tillkom som ett resultat av den bristfälliga livsmedelshantering som rådde i Stockholm. I ett större kulturhistoriskt sammanhang kan den illustrera den hygienism som präglade andra hälften av 1800-talet och som var nära knuten till läkarvetenskapens framsteg. Slakthuset i Stockholm är samtida med de offentliga slakthusen i Göteborg och Malmö. Dessa anläggningar speglar sammantaget en nationell historisk utveckling där livsmedelshanteringen fick en förbättrad organisation och kontroll. Anläggningen var ett av stadens största byggnadsprojekt i början av 1900-talet och representerar en aktiv period i kommunens strävan att bygga den moderna staden. Slakthusets lokalisering till Enskede är typisk för denna period, då kommunen genom stora markinköp i stadens omgivning möjliggjorde en expansiv utbyggnad av kommunaltekniska anläggningar, för bland annat vatten- energi och livsmedelsförsörjning. Byggnadernas utformning och geografiska läge vittnar om anläggningens komplexa och funktionsseparerade produktionssystem. Hudboden, dynghusets och rensstugans nordöstliga placering på tomten, i slutet av produktionskedjan, markerar den ursprungliga funktionen – hanteringen av slaktens restprodukter. Husens skärmtak är ett viktigt inslag som skapar en klimatskyddad miljö intill husväggarna och bidrar till förståelsen av byggnadernas industriella funktion. Husen har ett arkitekturhistoriskt värde eftersom de ingår i en bebyggelsemiljö som gestaltats i en enhetlig arkitektur av Gustaf Wickman, en av sin tids mest kända arkitekter. Fasadernas kalksandstegel är ett av det mest utmärkande karaktärsdragen för områdets äldre bebyggelse. Teglet illustrerar samtidigt den frekventa användningen av moderna byggnadsmaterial i utformningen av Stockholms stads slakthus. Hus 7 och 8 kan sannolikt räknas till några av Sveriges äldsta byggnader, uppförda i maskinslaget kalksandstegel. Trots hårdhänta förändringar av exteriörerna under 1900-talet är de ursprungliga byggnadsvolymer och arkitekturens grundläggande formspråk bevarat. Teglet tillsammans med stomkonstruktioner i armerad betong är ursprungliga delar som vittnar om den industriella utvecklingens betydelse för anläggningens

utformning. Andra kulturhistoriskt värdefulla inslag är husens avskalade bruksarkitektur med segmentbågiga muröppningar, granitdetaljer, valmade takfall, som på ett pedagogiskt sätt markerar samhörigheten med områdets övriga 1910-talsbebyggelse. Mot den bakgrunden är hus 7 och 8 viktiga inslag i områdets stadsbild med stora upplevelsemässiga kvaliteter. Invändigt framstår byggnadernas igensatta taklanterniner för överljus som en potentiell kulturhistorisk och estetisk kvalitet, idag outnyttjad på grund av sentida reversibla igenbyggnader. Dagljusbelysta arbetshallar förekommer i flera andra av området äldre byggnader och kan betraktas som ett representativt karaktärsdrag för slakthusområdet i stort. I hus 7 och 8 finns idag endast ett rum som bevarar ursprungliga takfönster (hus 7, rum 802), och som genom sin sällsynthet har ett stort dokumentvärde. Andra karakteristiska inslag i interiörerna som berättar om 1910-talets utformning, är bland annat de gjutna stompelarna med svängda kapital, armerade takstolar i betong i hus 7 och de solfjäderformade takstolarna i hus 8. Sammantaget framstår hus 7 och 8 som viktiga representanter för kommunaltekniska anläggningar i Sveriges och övriga Europa under tidigt 1900-tal.

Värdebärande karaktärsdrag

Exteriörer

- De ursprungliga byggnadsvolymer utvändiga planform.
- Byggnadernas bevarade fasadarkitektur och material, exempelvis segmentbågiga muröppningar, mönstermurade takfötter liksom fasader av kalksandstegel med socklar och sidostycken av granit.
- Husens ursprungliga takform med valmade sadeltak, uppskjutande lanterniner och skärmtak med tillhörande delar såsom undertak av pärlspont, stolpar och konsoler i trä.
- Fönstren och dörrarnas indelning och material i likhet med 1910-talets utformning; bågar och spröjsar av järn, överfönster till dörrar, fönsterbänkar av skiffer samt trädörrar med spegelindelning.

Interiörer

- Ursprunglig inredning och byggnadsdelar i hus 7 och 8, exempelvis stompelare av betong med tryckavlastande kapital, takfönster med ramverk av trä (hus 7, rum 803), fönsterbänk av röd kalksten (hus 8 rum 709), undertak av pärlspont (hus 7, rum 802 och 803), takstolar av armerad betong och trä.
- Byggnadernas ursprungliga ljusföring med dagsljus från taklanterniner ned till underliggande våningsplan.

Antikvariska förutsättningar Kulturhistorisk inventering och analys (2011)

Värdering hus 7

Byggnaden har ett särskilt högt kulturhistoriskt värde (blå) som en del av den ursprungliga anläggningen. Byggnadens dokumentvärden är byggnadshistoriska, samhällshistoriska och arkitekturhistoriska. Upplevelsevärdena är arkitektoniskt värde och miljöskapande värde. Utformningen är dels typisk för slakthuset som mönsteranläggning med sina moderna material, dels specifik genom de kvarvarande, ursprungliga skärmtaken längs gavel och sydfasad. Exteriörens karaktär är till största delen välbevarad. Interiören är ändrad genom tillägg i form av mellanväggar, entresolering och vindsinredning.

Känslighet/tålighet hus 7

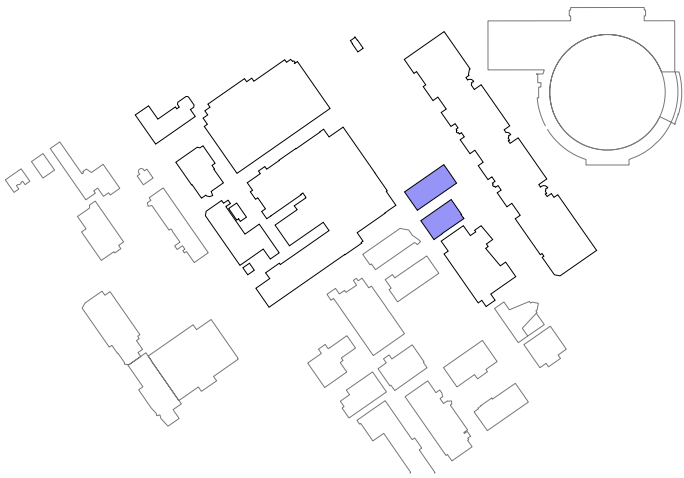
känslighet/tålighet exteriör: hög känslighet
känslighet/tålighet interiör: känslig
Byggnadens ursprungliga byggnadsvolym är mycket känsligt för förändring. Den välbevarade exteriören bör bevaras och även i tillämpliga delar rekonstrueras på motsvarande sätt som hittills utförts. De sentida dörrpartierna kan ersättas. Till byggnadens speciella karaktär bidrar skärmtaken burna av konsoler och stolpar, liksom takets lanternin och ventilationshuvar. Det inre av byggnaden är känsligt på ett indirekt sätt genom att det här vilar en outnyttjad rumslig, arkitektonisk kvalitet. Genom att ta bort sentida ytskikt och vindsinredning vore det möjligt att återskapa ursprunglig dagsljusbelysning.

Värdering hus 8

Byggnaden har ett särskilt högt kulturhistoriskt värde (blå) som en del av den ursprungliga anläggningen. Byggnadens dokumentvärden är byggnadshistoriskt, samhällshistoriskt och arkitekturhistoriskt. Upplevelsevärdena är arkitektoniskt värde och miljöskapande värde. Utformningen är dels typisk för slakthuset som mönsteranläggning med sina moderna material, dels specifik genom de kvarvarande, ursprungliga skärmtaken längs byggnadens fasader. Exteriörens karaktär är till största delen välbevarad. Interiören är ändrad genom tillägg i form av mellanväggar och entresolering.

Känslighet/tålighet hus 8

Känslighet/tålighet exteriör: hög känslighet/tålighet
känslighet/tålighet interiör: känslig
Byggnadens ursprungliga byggnadsvolym är mycket känslig för förändring. Tillbyggnaden är tålig. Den välbevarade exteriören bör bevaras och även i tillämpliga

delar rekonstrueras. De sentida dörrpartierna kan ersättas. Till byggnadens speciella karaktär bidrar skärmtaken burna av konsoler och stolpar, liksom takets stora lanternin och ventilationshuvar. Det inre av byggnaden är känsligt på ett indirekt sätt genom att här vilar en outnyttjad rumslig, arkitektonisk kvalitet. Genom att ta bort sentida mellanväggar och entresolering vore det möjligt att återskapa ursprunglig rumslighet och dagsljusbelysning.

Bedömning i program för slakthusområdet (2015)

Blåklassade byggnader som bevaras pga kulturvärden.

Hus 7 (ovan) respektive 8 (nedan).

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Planförslag

Ur planbeskrivning: Kvarteren innehåller två byggnader och ska regleras som två skilda fastigheter med en allmän gångväg emellan. Kvarteren planläggs för kontor, centrum eller verksamhet med begränsad omgivningspåverkan. Ett sentida tillägg/skjul mot öster inom kvarter G kan byggas om till en uppglasad veranda. Kvarter S kommer hysa ett ventilationstorn för den nya tunnelbanan. Tornet ska utformas i syfte att bidra till stadsmiljön, exempelvis genom intressant gestaltning och belysning. Inför granskning ska möjligheten att bygga enklare paviljonger runt tornet utredas.

Kommentar:

Hus 8 restaurerades och byggdes om efter ritningar av AIX arkitekter efter att SSMs rapport tagits fram. Byggnaden har vid denna ombyggnad i hög grad återtagit flera dolda kvalitéer som pekades ut i SSMs respektive Nyréns rapporter. Byggnaden anpassades också till en mer publik användning med tillgänglighetsanpassningar med mera. Detaljplaneförslaget syftar till att möjliggöra några mindre förändringar samt att ge byggnaden skydds- och varsamhetsbestämmelser.

Föreslagna ändringar hus 7

Exteriör:

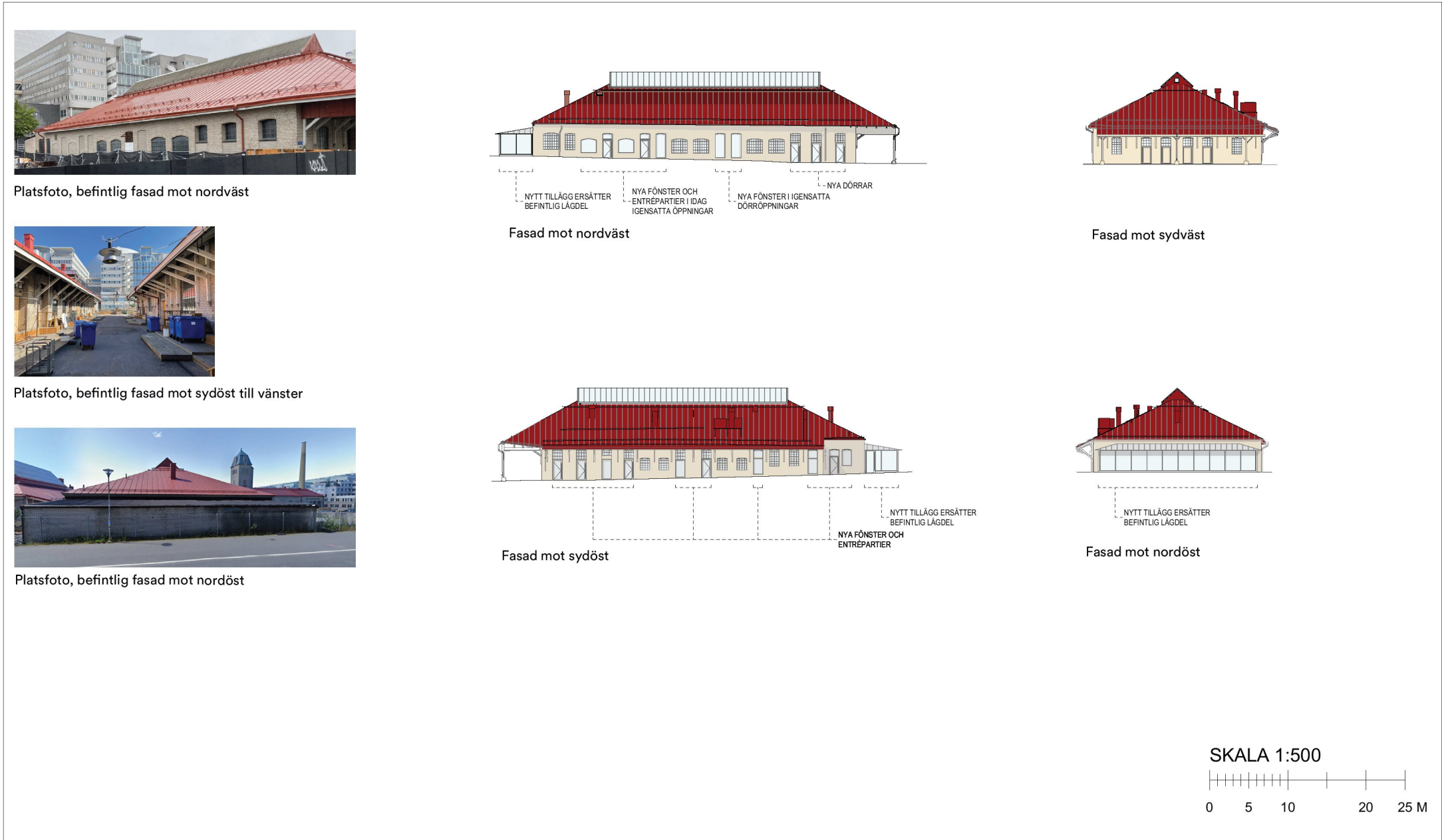
Fönster och dörrar återupptas i tidigare igensatta partier. Sekundär tillbyggnad ersätts med ny glasad volym i samma storlek.

interiör:

ändrad användning till kontor.

Konsekvensanalys

Tidigare igensatta dörr- och fönsterpartier återupptas vilket innebär en positiv påverkan på byggnadens kulturvärden. Byggnaderna ges långsiktigt skydd genom skydds- och varsamhetsbestämmelserna. Sammanvägd bedömning är att detaljplanen innebär en positiv påverkan på byggnadernas kulturvärden.

Hus 7, föreslagna ändringar fasader. Utdrag ur presentationsmaterial, Atrium Ljungberg 211013

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Hus 9 - Kv J

Antikvariska förutsättningar SSM

Klassificering (2006): gul

Värdering: -

Antikvariska förutsättningar Kulturhistorisk inventering och analys (2011)

Värdering

Byggnaden har ett visst kulturhistoriskt värde (gul).

Byggnaden har ett byggnadshistoriskt värde då den är en tydlig exponent för det sena 1980-talets neoelektiska arkitektur, skapad i samklang med Globenområdet arkitektur.

Känslighet/tålighet

exteriör: tålig

interiör: tålig

Byggnaden är tålig. Förändringar bör anpassas till byggnadens arkitektur.

Bedömning i program för slakthusområdet (2015)

Gulklassad byggnad som bevaras av ekonomiska skäl.

Planförslag

Användning får vara skola (ej förskola eller grundskola), centrum samt en mindre del teknisk anläggning

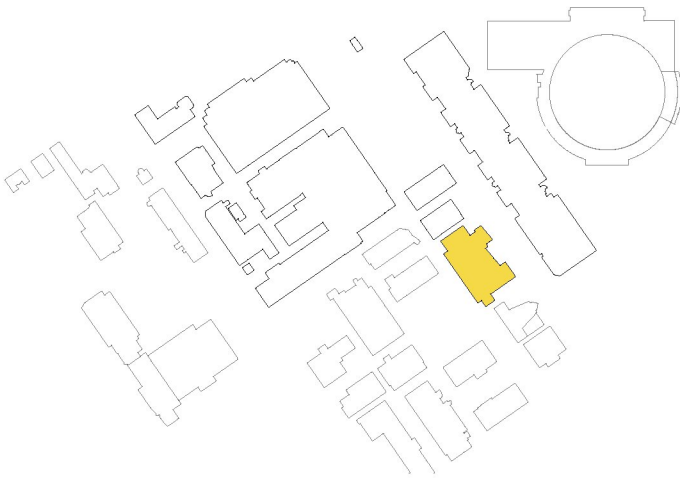
Användningen ger möjlighet att på sikt öppna upp bottenvåningen med mer publik verksamhet. Kvarteret ges en byggrätt i enlighet med nuvarande byggnad. Den gångbro över Arenavägen som idag förbinder fastigheten med Globenområdet avses tas bort. Hisstornet kan dock sparas då det även ger access till underliggande garage.

Planbestämmelser

S1C1 - Skola, ej förskola eller grundskola. Centrum.

Konsekvensanalys

Planen innebär inga föreslagna förändringar av byggnaden. Användningen som skola fastställs. Det generella varsamhetskravet i PBL bedöms vara tillräckligt för att säkerställa att tillräcklig hänsyn tas till byggnadens arkitektur i bygglovsskeden.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Hus 13 - 26 - Kv E

Antikvariska förutsättningar SSM

Klassificering (2006): blå
Värdering (2015): Hus 13, 14, 15 a, 15 b, 24, 25 och 26 ingår i den kulturhistoriska helhetsmiljön på Slakthusområdet. Var och en av dessa byggnader måste därför betraktas som värdefull var för sig, samtidigt som den alltid måste förstås och värderas i förhållande till bebyggelsen runtomkring, som en del i en större helhet.

Viktig representant för den moderna livsmedelsproduktionen
Slakthusområdet i Stockholm är Sveriges mest helgjutna och representativa exempel på de offentliga slakthus som uppfördes runtom i Europa årtiondena kring sekelskiftet 1900. Tillsammans med de samtida offentliga slakthusen i Göteborg och Malmö speglas en nationell historisk utveckling av förbättrad organisation och kontroll av livsmedelshanteringen, grundad i de offentliga myndigheternas större ansvarskänsla för medborgarnas hälsa och välmående. De strikta hygienkraven påverkade utformningen av byggnaderna och kommer bland annat till uttryck i byggnadernas stora fönsterpartier, ursprungliga järnfönster med vädringsrutor, taklanterniner och invändigt beklädnadstegel. Byggnadskomplexet bestående av hus 13, 14, 15, 24, 25 och 26 var själva hjärtat i anläggningen där den moderna slaktprocessen framträder tydligare än någon annanstans på området. En viktig kvalitet är att husen markerar sina särskilda funktioner genom individuella huskroppar och betonade gavelpartier, torn eller skorstenar, samtidigt som byggnaderna grupperar sig i ett sammanhängande komplex. Här spelar framförallt förbindelsehallen en viktig sammanhållande roll. I ett vidare perspektiv är den obrutna hundraåriga kontinuiteten för kött- och livsmedelshantering ett viktigt värde för Slakthusområdet.

En teknisk spjutspetsanläggning
Anläggningen var ett av stadens största byggnadsprojekt i början av 1900-talet och representerar en aktiv period i kommunens strävan att bygga den moderna staden. Slakthusets lokalisering till Enskede är typisk, då kommunen genom stora markinköp i stadens omgivning möjliggjorde en expansiv utbyggnad av kommunaltekniska anläggningar, för bland annat vatten- energi och livsmedelsförsörjning. I det avseendet är slakthuset jämförbar med andra högkvalitativa anläggningar från tiden, såsom Värtagasverket eller Norsborgs vattenverk. Byggnaderna är i flera avseenden en provkarta på

moderna konstruktioner, material och installationer från tiden omkring sekelskiftet 1900 och visar den industriella utvecklingens betydelse för anläggningens utformning. Fysiska uttryck är bland annat takens eternitplattor, idag borttagna eller övertäckta, kalksandsteglet och stomkonstruktioner av armerad betong. Även de tekniska installationerna med vattenförsörjning liksom system för kylning och uppvärmnings var avancerade för sin tid. Idag är det främst den rumsliga inramningen för dessa funktioner som är bevarad. Särskilt stora teknikhistoriska värden har vattentornet, skorstenen och maskinhallen med tillhörande travers i hus 13. I mindre utsträckning kan källarutrymmen och rödragningskulvertar under hus 13, 15a och 15b illustrera anläggningens ursprungliga drift. Vattentorn och skorsten bär även på stadsbildsmässiga kvaliteter genom sin synlighet och höjd inom området.

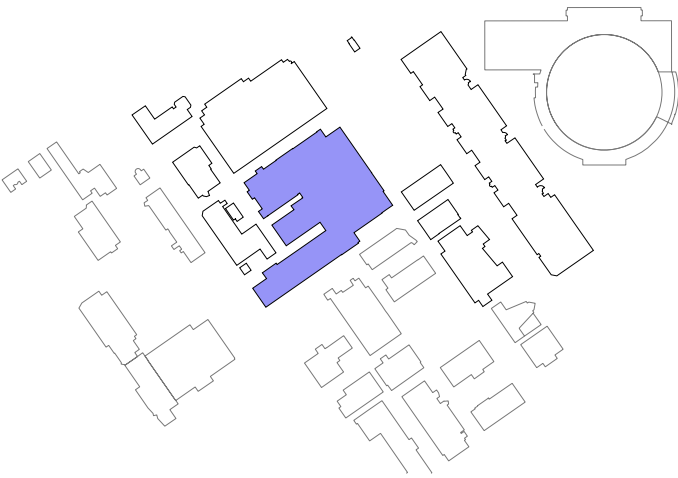
Hög kvalitet i utvändig gestaltning
Ett viktigt kulturhistoriskt värde ligger i byggnadernas sammanhållna utvändiga gestaltning av arkitekt Gustaf Wickman, som till stora delar är välbevarad från uppförandetiden. Trots hårdhanta förändringar av exteriörerna under 1900-talet är ursprungliga byggnadsvolymer och arkitekturens grundläggande formspråk bevarat. Husen ingår i en välkomponerad helhet, med enhetlig arkitektur och samstämmig materialbehandling. Den avskalade bruksarkitekturen med inslag av tidens jugendstil, får sitt uttryck bland annat genom husens bågformade muröppningar, taklanterniner och karakteristiska gavelpartier. Andra utmärkande karaktärsdrag för områdets ursprungliga bebyggelse är fasadernas kalksandstegel, granitdetaljer och fönsterbänkar av skiffer. Byggnadernas avskalade formspråk tillsammans med den sparsamma dekoren, bland annat i form av takfot, tegelblinderingar och gestaltningen av vattentornets övre del, placerar anläggningen i en spännande brytningstid mellan 1800-talets historiserande stilblandning och 1900-talets rationella fabriksarkitektur. Förbindelsehallen, hus 15b, framstår som ett av byggnadskomplexet mest imponerande rum med sin karakteristiska takkonstruktion i järn. Igensättningen av hallens södra mynning har delvis minskat upplevelsen och förståelsen av rummet men dessa värden kan relativt enkelt återskapas eller förstärkas. Sekundära förändringar och tillägg har delvis påverkat möjligheten att avläsa byggnadernas ursprungliga karaktär och användning. Ett visst inslag av förändringar, exempelvis igenmurade öppningar eller högkvalitativa tillägg såsom det relativt tidigt uppförda hus 14, bidrar dock till karaktären av levande industrimiljö. Sådana årsringar ger miljön ett

större tidsdjup och visar hur området anpassats efter nya tiders förutsättning och användning.

Kulturhistoriska rum med potential
Bebyggelsen är ett högkvalitativt exempel på Gustaf Wickmans rumsarkitektur med stora dagljusbelysta hallar. Idag är detta en delvis outnyttjad kulturhistorisk och estetisk kvalitet på grund av sentida entresolvåningar och mellanväggar. Även rent konstruktiva lösningar är utformade med en skönhetssträvan, tydligt bland annat i byggnadernas karakteristiska stompelare och takkonstruktioner i betong. Interiörerna präglas i större utsträckning än exteriörerna av sentida förändringar. De ganska få inslagen av bevarade ytskikt och byggnadsdelar får därför särskild stort dokumentvärde och gör det möjligt att uppleva byggnadernas ursprungliga utseende och funktion. Särskilt viktiga i detta avseende är de ursprungliga trapphusen i hus 24, 26 och 13 med bevarad fast inredning som exempelvis kalkstensgolv, järnfönster, dörrsnickerier, räcken och handledare. I hus 24 på våning 1 trappa förekommer även ursprungliga fönsterbågar i trä från 1910-talet. Andra ursprungliga ytskikt finns bland annat i maskinhallen i hus 13, med sitt välgestaltade cementmosaikgolv, liksom byggnadskomplexet enda synliga bevarade väggbeklädnader i hus 15, rum 269 samt i hus 25, rum 102. Man bör observera att ursprungliga ytskikt och fast inredning kan finnas dold bakom nuvarande. Dessa delar bör i förekommande fall betraktas som lika värdefulla som de som idag exponeras och är exemplifierade ovan.

Värdebärande karaktärsdrag
Övergripande
• De enskilda byggnadernas utvändiga planform, volymer och placering i förhållande till varandra.
• Vattentornet och skorstenens stadsbildsmässiga kvaliteter och betydelse som referenspunkter i området.
• Byggnadernas sammanlänkning med varandra genom förbindelsehallen.
• 1910-talsbebyggelsens enhetliga utformning med harmoniserande arkitektur och material som skapar en karaktäristisk helhetsmiljö.

Exteriörer
• Byggnadernas bevarade fasadarkitektur och material, exempelvis bågformade muröppningar, mönstermurad takfot liksom fasader av kalksandstegel med socklar och sidostycken av granit.
• Husens ursprungliga takformer, särskilt de uppskjutande taklanterninerna, förbindelsehallens synliga

järnkonstruktion och de ursprungliga skärmtaken vid den nordvästra resp. sydöstra gaveln av hus 15 med tillhörande delar. Tornets fjälltäckning av ursprunglig karaktär med koppargarneringar.
• Slakthallarnas ursprungliga fönster av järn eller trä och tillhörande fönsterbänkar av skiffer samt träfönstren i hus 24 på vån. 1 trappa.
• Ett visst inslag av sekundära förändringar och tillägg, exempelvis äldre muröppningar igensatta med kalksandstegel eller betongglas med fönsterbleck av koppar.

Interiörer
• Ursprungliga stommar och takstolar i interiörerna av betong, järn och trä i flertalet rum samt pelarbaser av granit, synliga i hus 24, rum 202 samt i hus 26.
• Ursprunglig fast inredning i trapphusen i hus 24, 26 och 13, exempelvis golv och steg av kalksten, betong, handledare och räcken av trä och smidesjärn samt snickerier i socklar och dörrar.
• Ursprunglig fast inredning och byggnadsdelar exempelvis, dörrsnickerier (bl.a. hus 24 vån. 1 trappa och hus 13, rum 13260.), gjutna fönsterbänkar, trappor av järn (hus 13 och 15, rum 13260 resp. 15358), beklädnadstegel och kakel (hus 15, rum 269 resp. hus 25, rum 102), mönsterlagt cementmosaikgolv (hus 13, rum 104, 106, 13269 och 13260), travers (hus 15, rum 104), nitade järndörrar (hus 24, källare).
• Byggnadernas ursprungliga ljusförel, särskilt dagsljusinsläppet från taklanterniner ned till underliggande våningsplan.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Antikvariska förutsättningar Kulturhistorisk inventering och analys (2011)

Hus 13, 14 - ångpanne- och maskinhus

Värdering

Byggnaden har ett särskilt högt kulturhistoriskt värde (blå) som en del av den ursprungliga anläggningen. Byggnaden har ett samhällshistoriskt, arkitekturhistoriskt värde, byggnadsteknikhistoriskt och teknikhistoriskt värde jämte ett miljöskapande värde. Byggnaden rymde den ursprungliga anläggningens kraftkälla. Dess funktion var utpräglad teknisk och fick p.g.a. detta en på samma gång representativ som funktionell utformning. Det skulpturalt formade tornet är ett exempel på det förra och de stora fönstren som exponerar tekniken är ett exempel på båda. Bland de ursprungliga byggnaderna uppvisar hus 13 en exteriör som är trogen sitt ursprungliga yttre. Detta har uppnåtts genom att förlorade kvaliteter återskapats. Det avtryck som den ursprungliga användningen lämnat på interiören är den övergripande rumsindelningen ångpannerum, verkstad, maskinsal, generatorrum, tornrum och källare. Rumsindelningen ger också en möjlighet att nyttja dessa rumsvolymer, vilket också görs i befintliga rumslösningar. I vissa fall är även ytskikt, fast inredning, konstruktionsdelar och teknisk utrustning bevarad – golv av cementmosaik, snickerier, trappa, putsad vägg torntrapphus, takkonstruktion av stålfackverk, travers och traversbana.

Känslighet/tålighet

13

exteriör: Hög känslighet

interiör: hög känslighet/känslig

14

exteriör: känslig

interiör: tålig

Byggnadens ursprungliga byggnadsvolym är mycket känslig för förändring. Det innebär att alla eventuella åtgärder ska syfta till att bibehålla befintliga värden, alternativt återskapa värden som gått förlorade. Maskinhallens rumsvolym är känslig för förändring med ursprungliga ytskikt och byggnadsdelar. Maskinsalen är en vilande kvalitet som kan återskapas. Känsligt är även generellt rumsindelning och rumsvolymer inklusive tornets vind och trapphus. Tåligt är tornets interiörer liksom f.d. generatorrummet innanför tornet.

Hus 15a - kylhus

Värdering

Byggnaden har ett särskilt högt kulturhistoriskt värde (blå) som en del av den ursprungliga anläggningen.

Den har ett samhällshistoriskt, byggnadshistoriskt, och teknikhistoriskt värde. Byggnaden rymde den ursprungliga anläggningens kylhus. Dess funktion var lagring och kylning. Utformningen är återhållsam och utpräglad tekniskt funktionell. Det avtryck som den ursprungliga konstruktionen lämnat på interiören märks främst på vinden där både rumsvolym tagits tillvara och takkonstruktion av trä exponerats.

Känslighet/tålighet

exteriör: hög känslighet

interiör: känslig/tålig

Byggnadens ursprungliga byggnadsvolym har hög känslighet. Det innebär att alla eventuella åtgärder ska syfta till att bibehålla befintliga värden, alternativt återskapa värden som gått förlorade. Känsligt är vindens rumsvolym med pelarstomme och takkonstruktion av trä. Bottenvåningens och källarens kvaliteter är med aktuell användning, rumsindelning och ytskikt i stor utsträckning dolda. Dessa delar är tåliga och vilande rumsliga kvaliteter kan vid eventuell framtida användning återskapas.

Hus 15b - förbindelsehall

Värdering

Byggnaden har ett särskilt högt kulturhistoriskt värde. Byggnaden speglar som fysiskt dokument ett samhällshistoriskt och arkitekturhistoriskt värde, den välbevarade hallbyggnaden har dessutom en hög grad av autenticitet såväl exteriört som interiört. Byggnaden har starka upplevelsevärden arkitektoniskt - jugendgavlar och rumslighet. I samverkan med omgivande bebyggelse och som en del i strukturen förmedlar byggnaden ett miljöskapande värde som berör. Hallen är en av en handfull byggnader från pionjärtiden som bär ett identitetsvärde som är förknippat med hela området. Förbindelsehallen har en mycket kraftfull rumslig form där Wickman använt bl.a. materialitet och dagsljus för att bygga det arkitektoniska innehållet. Hallens anslående gavelmotiv med skulpturalt formade fönstermurhåll, portöppningar i jugendstil och takljus från lanternin inock gör hallen till en märkesbyggnad i området. Detta sammantaget gör att byggnaden är en av de enskildheter på området som särskilt står fram.

Känslighet/tålighet

exteriör: hög känslighet

interiör: hög känslighet

Exteriör och interiör har hög känslighet. Den ursprungliga byggnadsvolymen bör bevaras. Det innebär att alla even-

tuella åtgärder ska syfta till att bibehålla befintliga värden, alternativt återskapa värden som gått förlorade. Ett exempel på det senare är att avlägsna tillägg i hallen i syfte att återskapa dess rumslighet och portöppningarna i den södra gaveln.

Hus 24 - slakthall för svin

Värdering

Byggnaden har ett särskilt högt kulturhistoriskt värde (blå) som en del av den ursprungliga anläggningen. Dokumentvärdena är samhällshistoriska, arkitekturhistoriska och socialhistoriska. Upplevelsevärdena är arkitektoniska och miljöskapande. Byggnaden rymde den ursprungliga anläggningens slakthall för svin. Dess funktion representerar en av anläggningens huvudsakliga ursprungliga arbetslivsområden – slakten. Byggnadens sidoordnade gavel ochnock samt den egensinnigt placerade kontorsvolymen gör byggnadens form särskild.

Känslighet/tålighet

exteriör: hög känslighet

interiör: känslig

Den ursprungliga byggnadsvolymen och fasaderna är mycket känsliga för ändringar. Det innebär att eventuella åtgärder ska syfta till att bibehålla befintliga värden, alternativt återskapa värden som gått förlorade. I detta fall skulle fönster- och portbyten höja byggnadens värde liksom att riva provisoriska tillägg. Den förbyggda inre rums-volymen är känslig för ändring. Genom rivning av ytskikt och undertak kan man återskapa ursprunglig rumslighet.

Hus 25 - slakthall för småboskap

Värdering

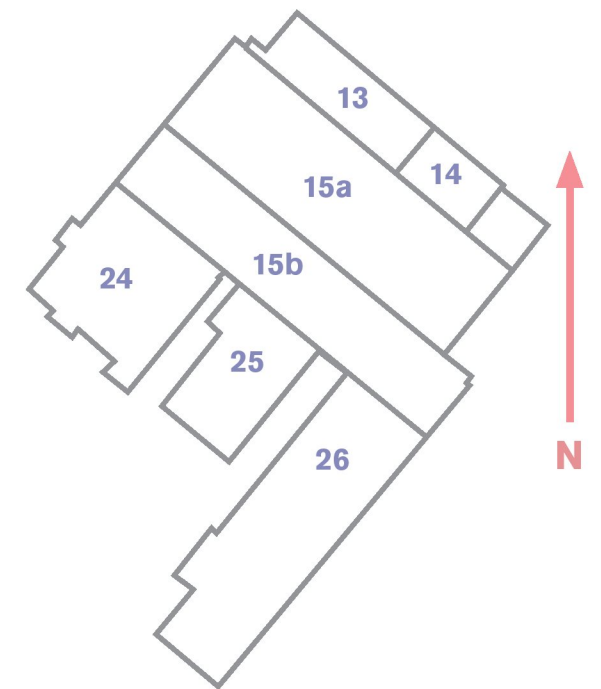
Byggnaden har ett särskilt högt kulturhistoriskt värde (blå) som en del av den ursprungliga anläggningen. Byggnadens dokumentvärden är samhällshistoriska, arkitekturhistoriska och socialhistoriska. Byggnadens upplevelsevärden är arkitektoniskt och miljöskapande. I hus 25 rymdes den ursprungliga anläggningens slakthall för småboskap. Dess funktion representerar en av anläggningens huvudsakliga ursprungliga verksamhetsområden – slakten.

Känslighet/tålighet

exteriör: hög känslighet

interiör: tålig

Den ursprungliga byggnadsvolymen och fasaderna är mycket känsliga för ändringar. Det innebär att eventuella åtgärder ska syfta till att bibehålla befintliga värden, alternativt återskapa värden som gått förlorade. I detta

fall skulle fönster- och portbyten höja byggnadens värde liksom att riva provisoriska tillägg. Den inre rumsvolymen är tålig vid ändring.

Hus 26 - slakthall för storboskap

Värdering

Byggnaden har ett särskilt högt kulturhistoriskt värde (blå) som en del av den ursprungliga anläggningen. Byggnadens dokumentvärden är samhällshistoriska, arkitekturhistoriska och socialhistoriska. Byggnadens upplevelsevärden är arkitektoniskt och miljöskapande. I hus 26 rymdes den ursprungliga anläggningens slakthall för storboskap. Dess funktion representerar en av anläggningens huvudsakliga ursprungliga verksamhetsområden – slakten.

Känslighet/tålighet

exteriör: hög känslighet

interiör: känslig

Exteriören har i sin helhet hög känslighet. Det innebär att alla eventuella åtgärder ska syfta till att bibehålla befintliga värden, alternativt återskapa värden som gått förlorade. Den ursprungliga byggnadsvolymen får inte ändras. Längs hela nordfasaden finns en tillbyggnad i en våning som inte är ursprunglig och utan särskilt arkitektoniskt värde. Därför vore det möjligt att riva den och, i likhet med vad som redan gjorts på en del av södra fasaden, återskapa förlorade värden genom att komplettera med murverk, portar och fönster. Den förbyggda inre rumsvolymen är känslig för ändring. Genom rivning av ytskikt och undertak kan man återskapa ursprunglig rumslighet.

Bedömning i program för slakthusområdet (2015)

Blåklassad byggnad som bevaras pga kulturvärden.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Anläggningen från luften med husnumren markerade.

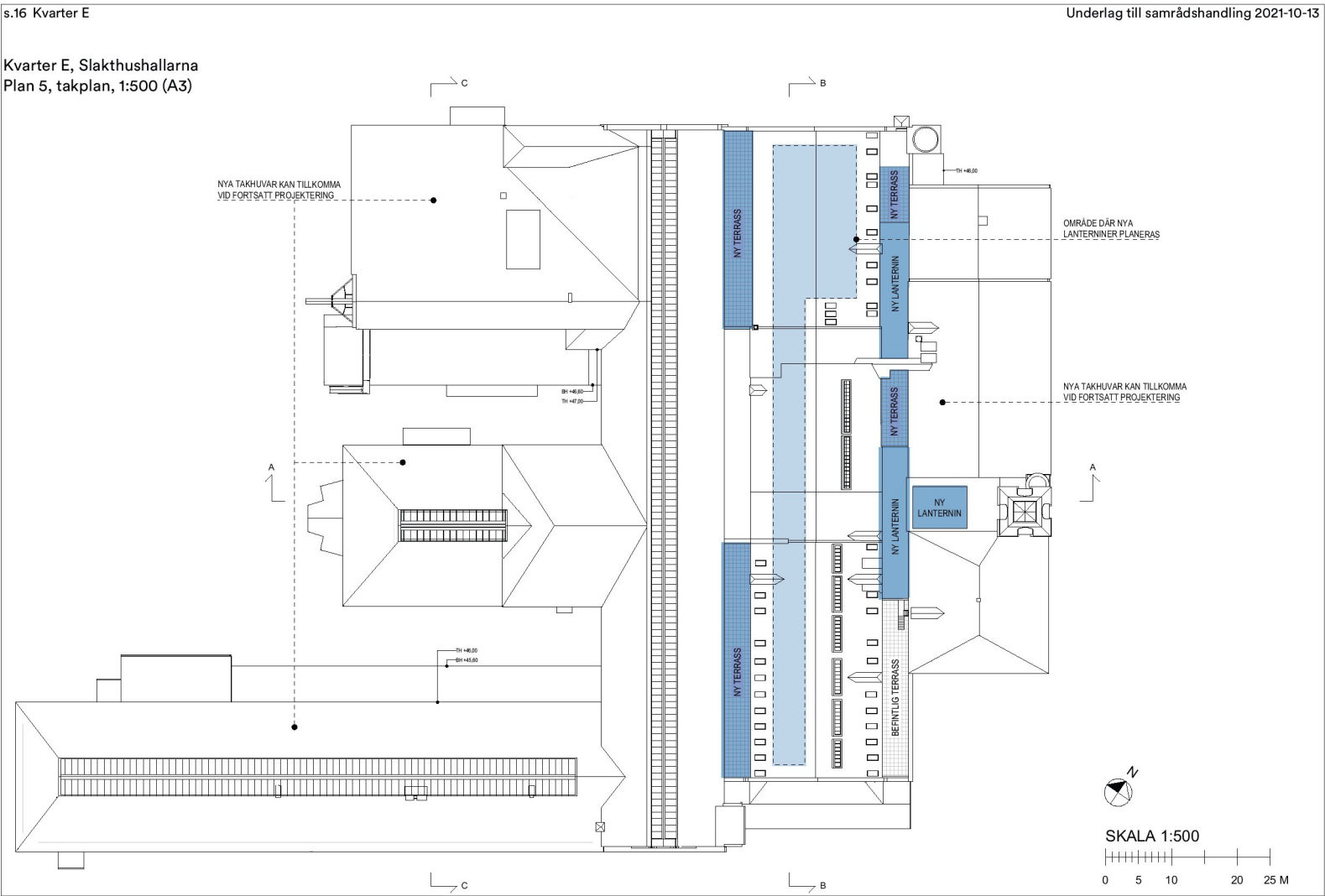
Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Planförslag - tak

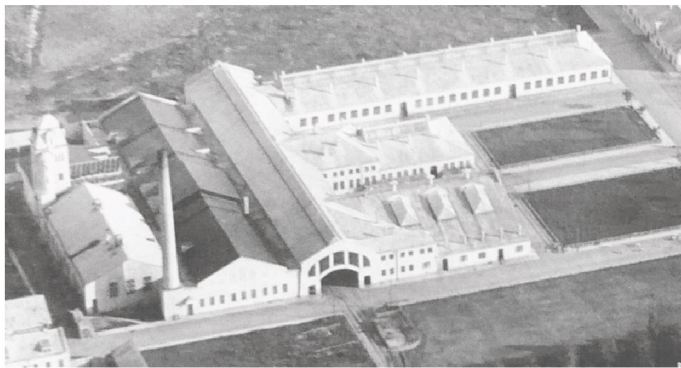
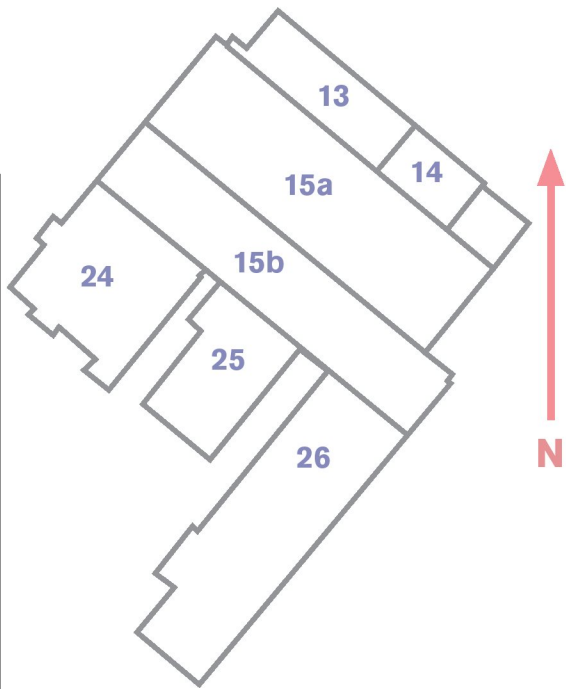
På hus 15As nordöstra takfall finns i dagsläget en terrass. I planförslaget föreslås ytterligare terrasser med samma utformning. Utöver detta föreslås nya lanterniner på taket mellan hus 15A och 13/14, samt på hus 15As södra takfall liknande befintliga som finns på norra takfallet. Ytterligare takhuvar kan enligt presentationsmaterialet tillkomma vid fortsatt projektering på övriga byggnaders takfall, dessa bedöms dock inte i denna konsekvensbeskrivning utan deras eventuella tillkomst utreds till granskning.

Konsekvensanalys - tak

Befintligt taklandskap har genomgått förhållandevis stora förändringar genom åren, varav de senaste genomfördes kring 2003 där den befintliga takterrassen tillkom. De föreslagna tillkommande terrasserna och lanterninerna som är förlagda till taket tillhörande hus 15A är inte synliga från gatunivå och innebär ingen markant förändring mot upplevelsen av taklandskapet i nuläget. Förändringen bedöms därmed inte innebära en påtaglig försämring av anläggningens kulturhistoriska läsbarhet.

Kv E, föreslagna ändringar taklandskap. Föreslagna nya terasser och lanterniner markerade med blått, område där som delvis planeras få nya lanterniner markerat med ljusare nyans av blått. Utdrag ur presentationsmaterial, Atrium Ljungberg 211013

1912 (ca). Anläggningen från norr med ursprunglig takbeläggning. Bildkälla Stockholms stadsarkiv.

1976. Anläggningen från söder med ny takbeläggning. Bildkälla Arkiv Digital.

2021. Anläggningen från väster.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Planförslag - fasad mot nordost

Fasaden mot nordost tillhör huvudsakligen hus 13 och 14. Dessa byggnader har genomgått en hög grad av förändringar där många fönster i särskilt hus 13 var igensatta under lång tid, men i viss mån återställts till ett utförande som liknar det ursprungliga vid en ombyggnad 2009.

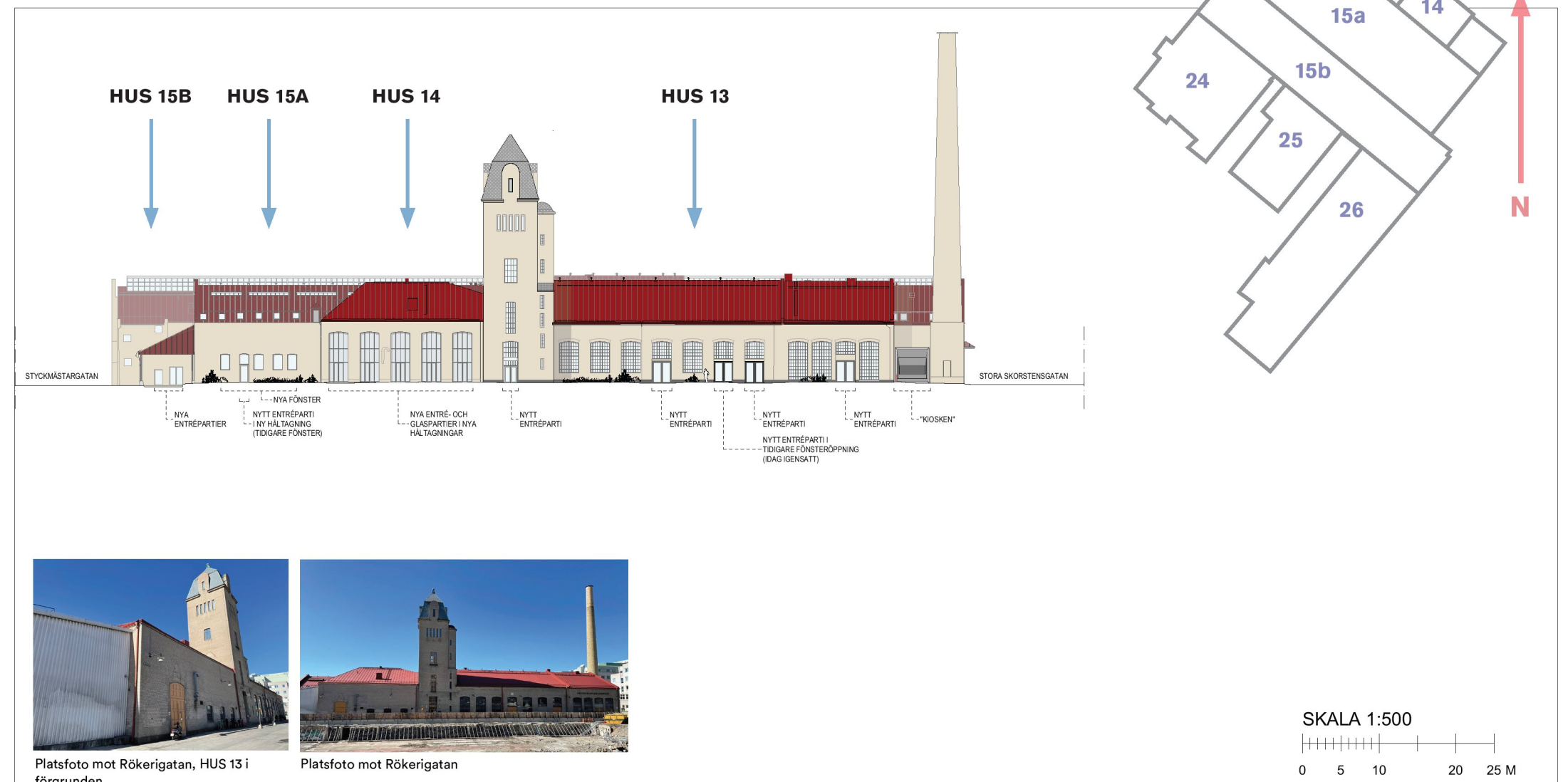
En sentida lågt värderad tillbyggnad i gattet öster om hus 14 rivs och i den tidigare förbyggda väggen som därmed exponeras tas nya fönster upp. Den idag förhållandevis sluta fasaden på hus 14 öppnas upp med stora fönster. I gattet väster om hus 13 rivs en sekundärt tillkommen liten tillbyggnad mellan hus 13 och skorstenen, vilken ersätts med en liknande volym, i presentationsmaterialet kallad "kiosken". Befintliga sekundära entrépartier på hus 13 ersätts med nya, i linje med de övergripande gestaltungsprinciperna för anläggningen.

Konsekvensanalys - fasad mot nordost

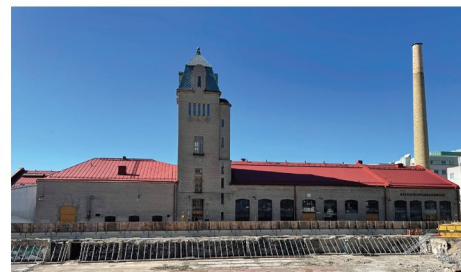
Förändringar gällande hus 13 bedöms inte innebära någon negativ påverkan på byggnadens kulturvärden, då dess fasadkomposition bibehålls och enbart sentida tillkomna entrépartier påverkas.

Hus 14, vars fasad mot nordost ursprungligen endast var försedd med en grantiomfattad port, föreslås att få fyra fönster vilka är högre än både befintlig port och fönster på hus 13. Även om ambitionen är att särskilja tillbyggnadens uttryck från den ursprungliga anläggningen, innebär greppet att den murverkan som byggnaden haft och fortfarande har minskar markant, samt att befintlig ports granitombäddning tas bort. Påverkan bedöms som negativ för byggnadens kulturhistoriska läsbarhet och inte i linje med dess känslighet för ändring.

Rivningen av den sekundära tillbyggnaden i gattet mellan hus 14 och 15a bedöms som positiv då ett ursprungligt fasadparti på hus 15a exponeras. Påverkan av håltagning i denna fasad går inte att bedöma i nuläget då det inte är klarlagt hur den i nuläget förbyggda fasaden ser ut och i vilket skick den befinner sig, dock bör ett förhållandevis återhållsamt håltagande så som förslaget innebär kunna tillåtas utan att anläggningens kulturhistoriska värde påverkas negativt i någon större omfattning.

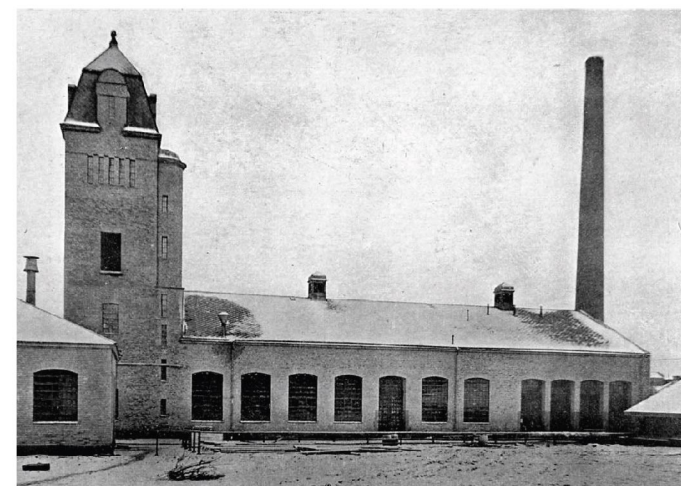

Platsfoto mot Rökerigatan, HUS 13 i förgrunden

Platsfoto mot Rökerigatan

Kv E, föreslagna ändringar fasad mot nordost. Utdrag ur presentationsmaterial, Atrium Ljungberg 21 1013

1912. Hus 13 med ursprungliga fönsteröppningar. Hus 14 var inte uppfört vid denna tid, till vänster syns en senare rivn byggnad. Ur boken Stockholms stads slakthus.

1976. Notera de igensatta fönstren på hus 13. Bildkälla Arkiv Digital.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Planförslag - fasad mot sydost

Hus 26:
befintliga sekundärt tillkomna dörrar/portar ersätts med nya. Sekundärt tillkomna fönster med avvikande utformning gentemot byggnaden ursprungliga arkitektoniska gestaltning byts mot nya stålfönster som är bättre anpassade arkitektoniskt. En igensatt dörröppning öppnas upp och ges en ny dörr.

Hus 15b:
Förbindelsegången, som murades igen 1976, öppnas upp och glasas. Även de mindre igenmurade entréerna på respektive sida om den stora öppningen tas upp och glasas.

Hus 15a:
Under skärmtaket finns ett antal smala sekundärt tillkomna murhåll/fönster. Dessa utökas och kompletteras med ytterligare murhåll/fönster. Ett nytt entréparti ersätter ett befintligt ståldörrparti.

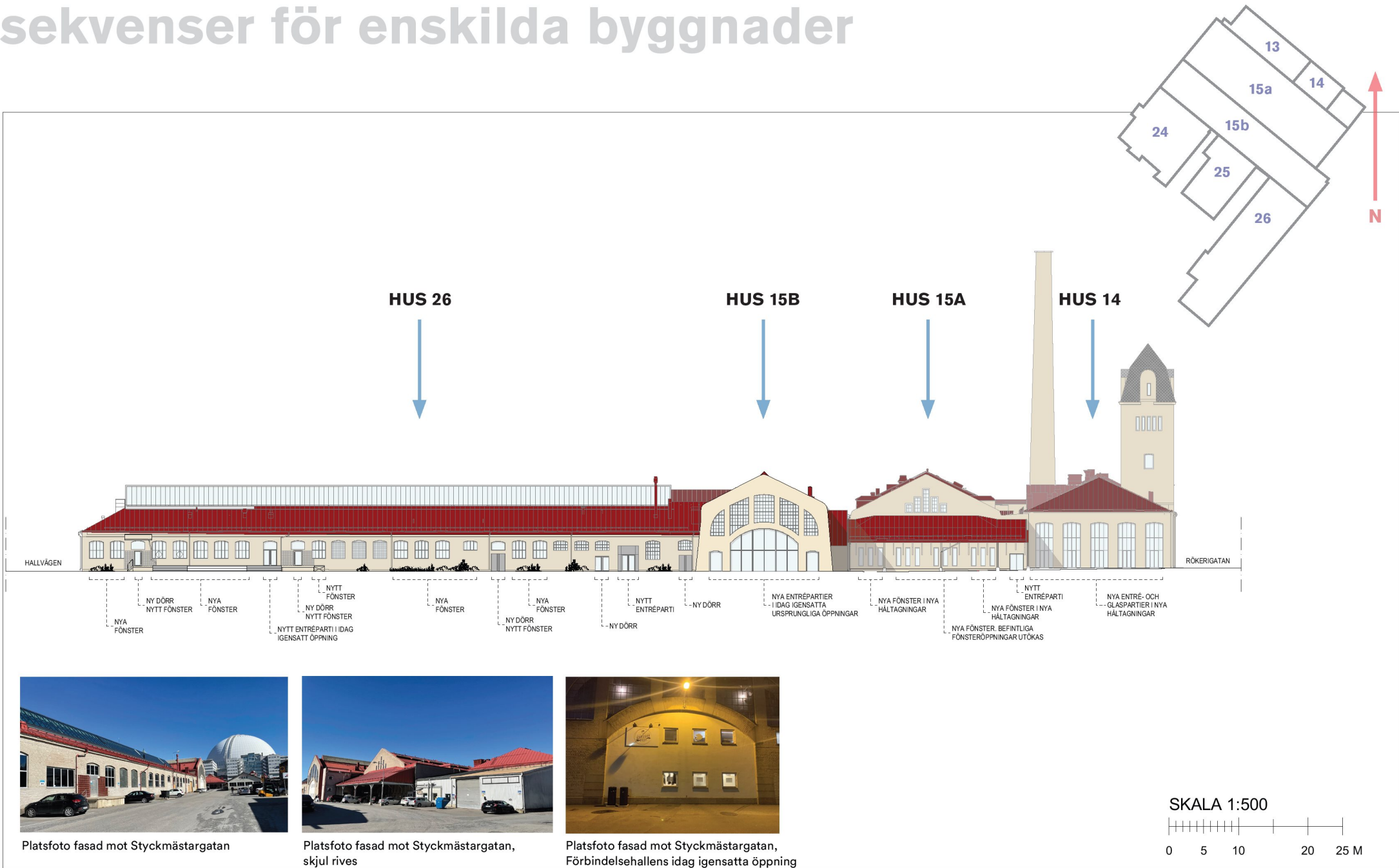
Hus 14:
En sentida lågt värderad tillbyggnad i gattet öster om hus 14 rivs och i den tidigare förbyggda väggen som därmed exponeras tas nya glas- och entrépartier upp.

Konsekvensanalys - fasad mot sydost

hus 26:
föreslagna åtgärder innebär en positiv påverkan på byggnadens kulturvärden utifrån att kvalitéer återskapas genom bättre anpassade fönster och återupptagna ursprungliga muröppningar. En del kakelklädda väggpartier bevaras, därmed bibehålls läsbarheten av en del av anläggningens förändringshistorik.

Hus 15b:
Att åter öppna upp förbindelsegången och dess sidoentréer innebär en stor vinst ur ett kulturmiljöperspektiv då en bärande historisk funktion, förbindelsehallen som passage, åter blir läsbar. Att dessa öppningar glasas innebär ingen kulturhistorisk förlust då utgångsläget i denna del är att öppningarna är igenmurade.

Hus 15a:
tillkommande muröppningar innebär ett ingrepp i ursprunglig fasadmur. Givet fasaddelens undanskymda och mörka läge och att fasaden sedan tidigare öppnats upp bedöms påverkan vara inom ramen för vad som är acceptabelt avseende påverkan på byggnadens kulturvärden.

Kv E, föreslagna ändringar fasad mot sydost. Utdrag ur presentationsmaterial, Atrium Ljungberg 211013

Hus 14:
De föreslagna fönsteröppningarna utförs på en vägg som i nuläget är förbyggd. Hur väggen såg ut innan den befintliga tillbyggnaden tillkom har inte gått att fastställa inom ramen för denna utredning. Påverkan går därmed inte att bedöma i skrivande stund.

1976. Anläggningen från söder. Bildkälla Arkiv Digital.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Planförslag - fasad mot sydväst

Hus 24:
på gaveln på hus 24 rivs en sekundärt tillkommen mindre tillbyggnad vilken ersätts med en förlängning av befintlig lastkaj. Bröstningen i ett betongglasfönster sänks och en entré anordnas. Befintliga dörrar ersätts med nya dörrar.

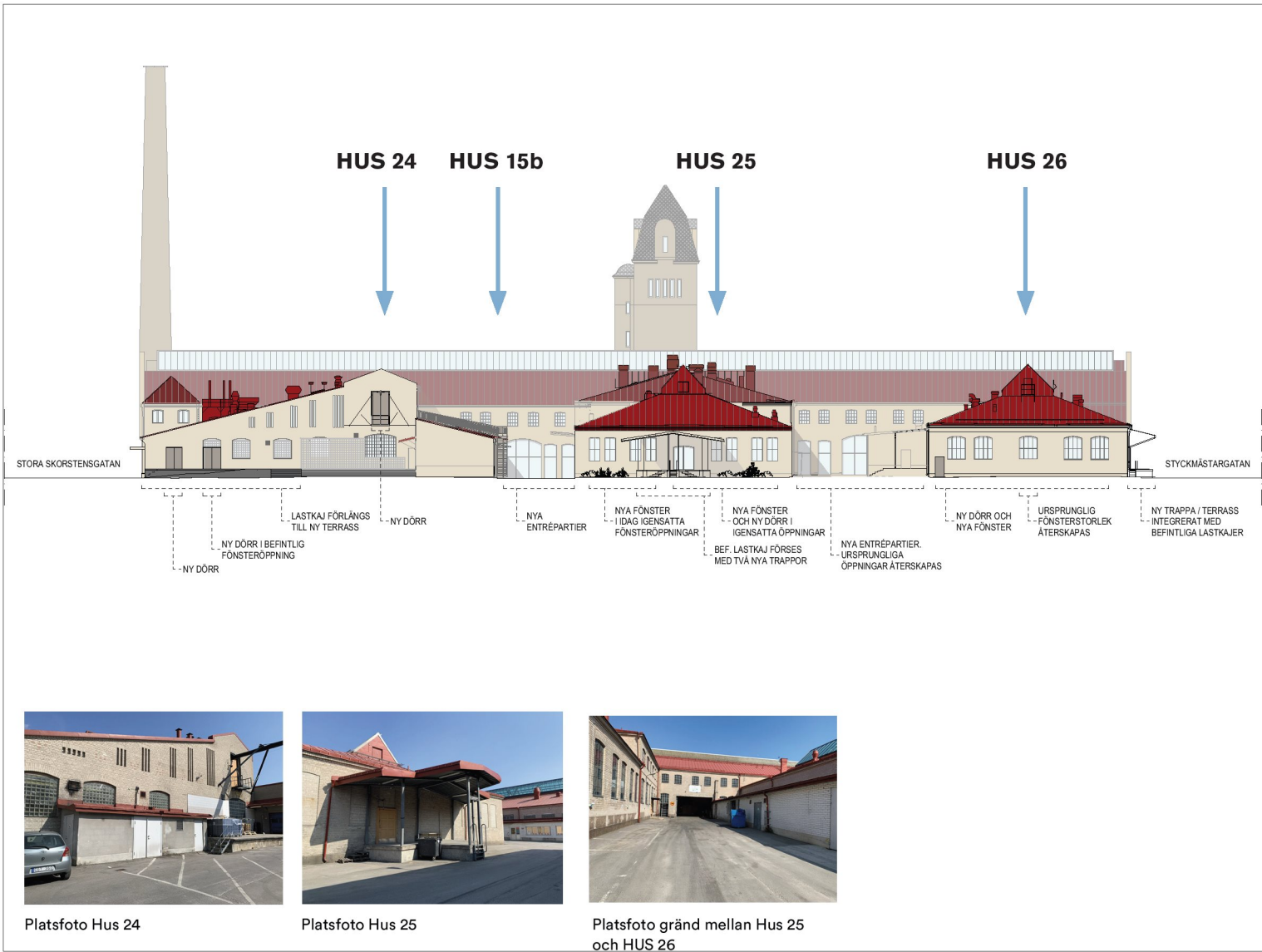
hus 15b:
Nya entréer tas upp mot förbindelsehallen i ursprungliga igenmurade murhåll. Befintliga öppning i södra gränden återställs till ursprungligt utförande. Alla öppningar in mot förbindelsehallen glasas.

hus 25:
Igensatta fönster- och dörröppningar tas upp och förses med nya fönster och dörrar. Befintlig sekundärt tillkommen lastkaj bevaras och förses med två mindre trappor.

Hus 26:
Ursprungliga rundbågade fönster återskapas och förses med nya fönster vilka tar sin utgångspunkt i ursprunglig fönsterutformning.

Konsekvensanalys - fasad mot sydväst

förändringen innebär en positiv påverkan på anläggningens kulturhistoriska värde utifrån att en lägre värderad mindre tillbyggnad tas bort och byggnadens ursprungliga form återtas. Flertalet igenmurade och förändrade fönster -och dörröppningar återställs. Senare karaktärbärande förändringar som betongglasfönster och kakelklädda väggpartier bevaras, därmed bibehålls läsbarheten av en del av anläggningens förändringshistorik.

Kv E, föreslagna ändringar fasad mot sydväst. Utdrag ur presentationsmaterial, Atrium Ljungberg 211013

1912 (ca). Anläggningen från sydväst. Bildkälla SSM.

2021. Anläggningen från väster.

Planförslaget konsekvenser för enskilda byggnader

Planförslag - fasad mot nordväst

Hus 13:
på gaveln på hus 13 öppnas en tidigare igensatt muröppning och förses med en dörr där det i nuläget sitter ett fönster.

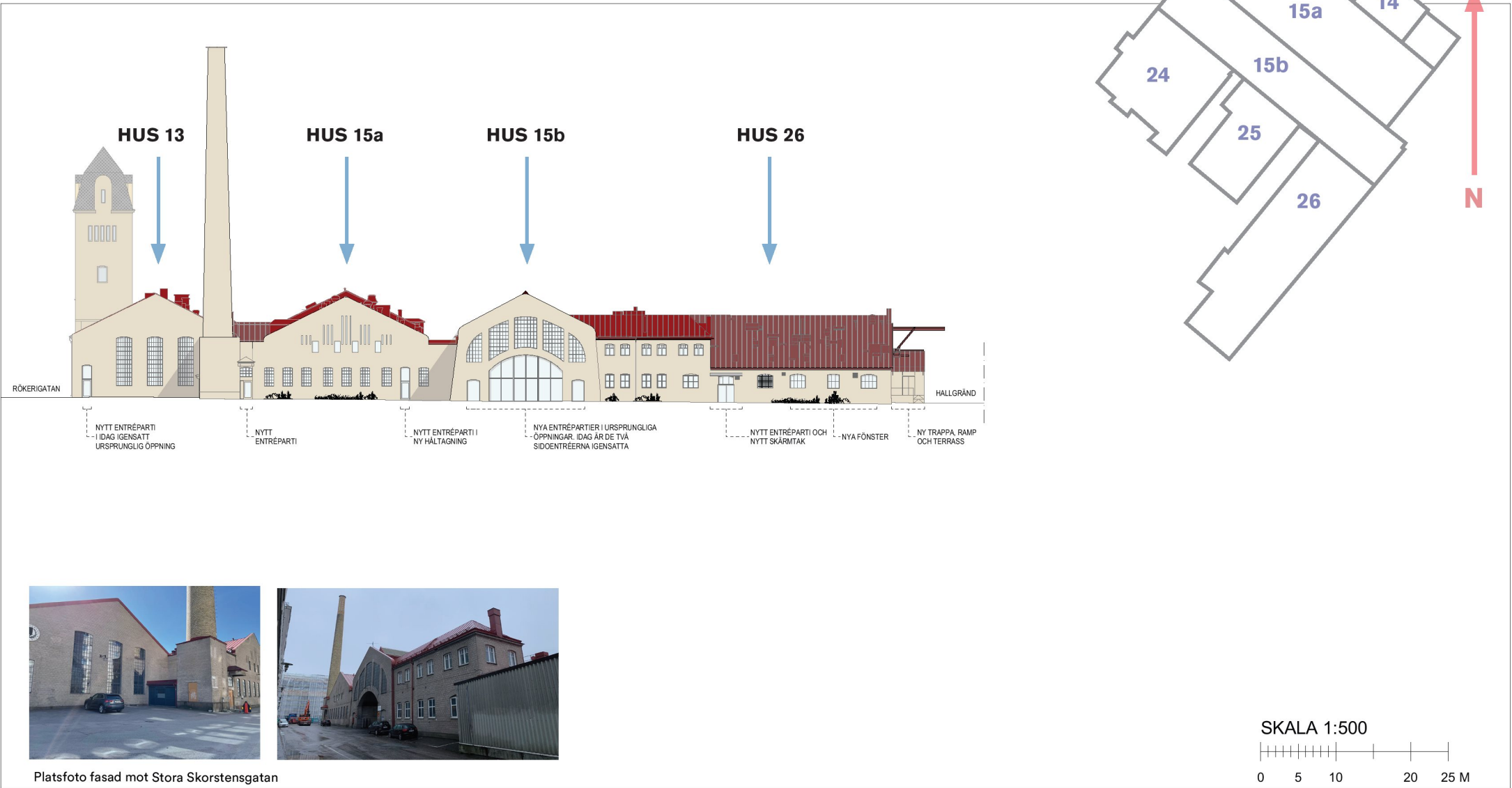
hus 15a:
Befintligt sekundärt tillkommet entréparti ersätts med ett nytt. Ett av fönstren gör om till en entré.

hus 15b:
Igensatta dörröppningar tas upp och glasas. Befintlig öppning glasas.

Hus 26:
Nya fönster, vilka tar sin utgångspunkt i ursprunglig utformning, sätts in i befintliga fönsteröppningar. Enkel sekundär tillbyggnad tas bort. Nytt entréparti med skärmtak anordnas på dess ställe.

Konsekvensanalys - fasad mot nordväst

Förändringen innebär en positiv påverkan på anläggningens kulturhistoriska värde utifrån att en lägre värderad mindre tillbyggnad tas bort och byggnadens ursprungliga form återtas. Flertalet igenmurade och förändrade fönster -och dörröppningar återställs. Senare karaktärbärande förändringar som betongglasfönster bevaras, därmed bibehålls läsbarheten av en del av anläggningens förändringshistorik. Ny håltagning i hus 15a innebär en negativ påverkan på ursprungliga komposition.

Kv E, föreslagna ändringar fasad mot nordväst. Utdrag ur presentationsmaterial, Atrium Ljungberg 211013

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Planförslag - fasad mot sydväst

Hus 24, fasad mot sydost:

utskjutande del på fasaden är indelad i fack med doriska halvkolonner mellan sig. Facken har senare tilläggsisolerats. I detaljplaneförslaget tas tre av facken upp och glasas. Ett mindre förråd mellan den utskjutande delen och förbindelsehallen ersätts med en ny glasad volym med ett samtida formspråk.

hus 25, fasad mot sydost:

Igensatta fönsteröppningar tas upp och förses med nya fönster. Befintliga sekundärt tillkomna dörrar ersätts med nya.

hus 25, fasad mot nordväst:

Igensatta fönster- och dörröppningar tas upp och förses med nya fönster och dörrar. Befintlig sekundärt tillkommen lastkaj bevaras och förses med två mindre trappor. Sekundärt tillkomna dörrar ersätts med nya.

Hus 26:

Befintlig sekundärt tillkommen tillbyggnad ersätts med en glasad volym. Taket på den nya volymen höjs med följderna att innanförliggande ursprungliga fönster kan friläggas.

Konsekvensanalys - fasad mot nordost

Förändringarna innebär en positiv påverkan på anläggningens kulturhistoriska värde utifrån att en lägre värderad mindre tillbyggnad på hus 26 tas bort och ersätts med en ny volym som bättre förmedlar ursprunglig innanförliggande fasad. Samma princip tillämpas i ett litet gatt mellan hus 24 och förbindelsehallen. Flertalet igenmurade och förändrade fönster- och dörröppningar återställs. Senare karaktärbärande förändringar som kakelklädda väggpartier bevaras, därmed bibehålls läsbarheten av en del av anläggningens förändringshistorik. Att fack i den ursprungliga utskjutande delen på hus 24 glasas upp innebär ingen större negativ förändring gentemot nuläget; nuvarande utformning med tilläggsisolerade fack klädda med kulörmässigt avvikande tegel försämrar helhetsintrycket mer än om de skulle öppnas upp, även om facken ursprungligen var slutna och klädda med eternitskivor.

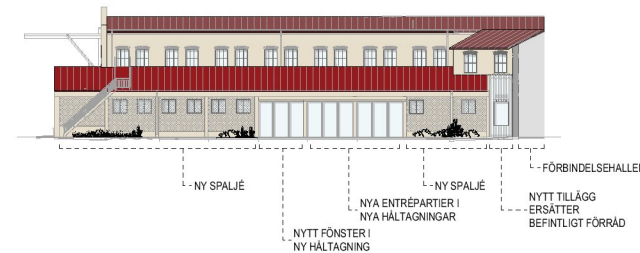
Platsfoto Hus 24, fasad mot sydost

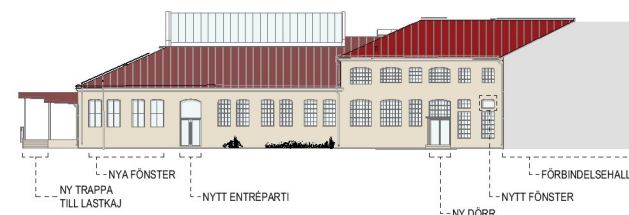
Platsfoto Hus 25, fasad mot sydost

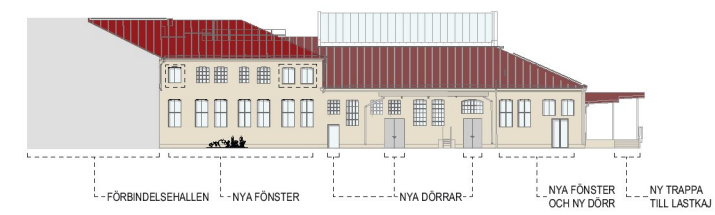
Platsfoto Hus 26, fasad mot nordväst

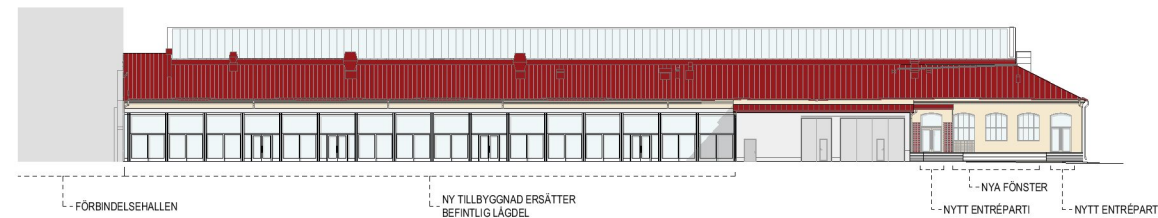
Hus 24, fasad mot sydost

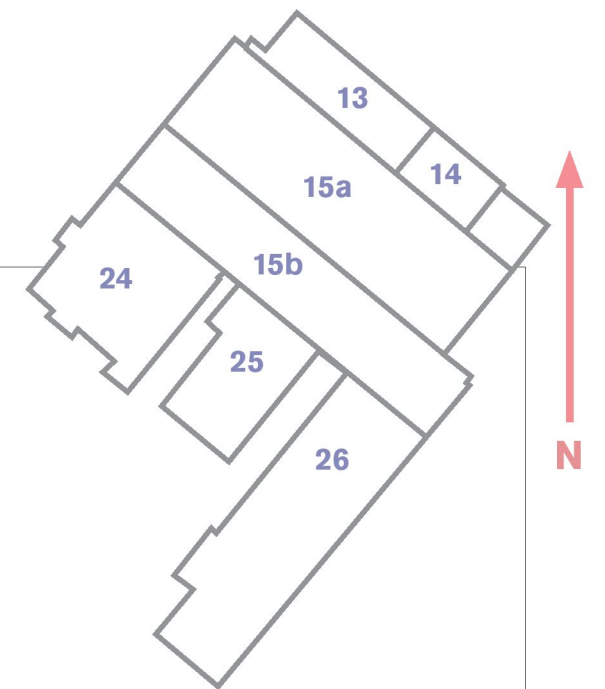
Hus 25, fasad mot sydost

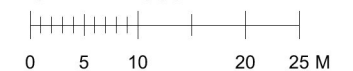
Hus 25, fasad mot nordväst

Hus 26, fasad mot nordväst

SKALA 1:500

Kv E, föreslagna ändringar i gränder. Utdrag ur presentationsmaterial, Atrium Ljungberg 211013

Kolonnbas mellan facken på utskjutande del hus 24.

Ursprunglig utformning gränden mellan hus 24 och 25.

Hus 13 - 26 konsekvensanalys sammanvägning

Den övergripande idén kring hanteringen av slakthallarna är att återställa förvanskande förändringar såsom igenmurade dörr- och fönsterpartier, ersätta sekundärt tillkomna dörrar och fönster som saknar arkitektoniska kvalitéer, samt applicera en grundprincip på byggnaden där förhållandet mellan nytt och gammalt tydliggörs.

På det stora hela innebär föreslagna förändringar en i hög grad positiv påverkan på anläggningens kulturhistoriska värde.

Balansen mellan att återskapa förlorade kvalitéer och bevarandet av karaktärsfulla senare tillägg bedöms vara god; anläggningens grundläggande arkitektoniska kvalitéer, som i tidigare värderingar pekats ut som anläggningens baskvalitet, respekteras och återställs i många fall samtidigt som senare tillägg med industrihistoriska kvalitéer som betongglasfönster och kakelklädda väggar bibehålls.

Enstaka delar i förslaget innebär en negativ påverkan på anläggningens kulturhistoriska värde; en entré föreslås på den nordvästra gaveln av hus 15a, vilken har en i nuläget välbevarad ursprunglig fasadkomposition, vilken med en adderad entré tappar något av denna kvalité.

Föreslagna fönster på hus 14 innebär att oproportionerligt mycket muryta tas bort, däribland den ursprungliga granitomfattningen för byggnadens höga port mot nordost.

Planförslaget och de förslag som föreligger planbestämmelserna är i vissa aspekter på en relativt övergripande nivå, särskilt avseende interiörer.

Genom byggnadens blåklassning och detaljerade kunskapsunderlag i form av Stadsmuseets rapport från 2015 bedöms skydds- och varsamhetsbestämmelserna innebära ett fullgott skydd av övriga utpekade karaktärsdrag i bygglovsskedet.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Hus 32 - Kv B

Antikvariska förutsättningar SSM

Klassificering (2006): gul

Värdering (2018): Byggnadens kulturhistoriska värde grundar sig framförallt i att den är en exponent för Slakthusområdets hundraåriga livsmedelshistoria som ett uttryck för områdets andra stora utbyggnadsperiod under efterkrigstiden. Denna årsring är idag väl representerad, men eftersom den beräknas minska kraftigt i samband med den planerade omvandlingen av området, kvarstår Hus 32 som en viktig representant för områdets expansiva utbyggnadsfas under efterkrigstiden. En värdefull aspekt i sammanhanget är den obrutna kontinuiteten som kontor- och charkuterifabrik sedan 1960-talet till idag. Värdefulla uttryck för den historiskt delade funktionen är byggnadens växelspel mellan en hög kontorsdel och en låg fabriksdel. Värdefullt för möjligheten att avläsa tidsperioden och den senmodernistiska arkitekturen är den avskalade fasadutformning i rött tegel, de flacka taken med dekorativa element så som huvudentrén tegelomfattning, burspråk i koppar liksom fönstrens regelbundna form och storlek som skiljer sig mellan hög- och lågdel. Livsmedelskaraktären förstärks ytterligare av förekomsten av lastportar, särskilt mot väster och söder. Invändigt tillhör trapphusen, i synnerhet i högdelen, byggnadens mest värdefulla rum genom sin välbevarade gestaltning med smidesräcken samt golv och trappor i kalksten. I övrigt har byggnadens planlösning och fasta inredning begränsade värden. Vissa värden har ursprungliga fönsterbänkar i kalksten liksom de livsmedelstypiska ytskikten i kakel, stål och betong som förstärker byggnadens industrihistoriska karaktär.

Värdebärande karaktärsdrag

Övergripande

- Byggnadens grundläggande form och volym och kontrasten mellan hög- respektive lågdel.

Exteriörer

- Fasadmaterialets typ och karaktär i rött tegel.
- Högdelen tegelomfattning kring huvudentrén och burspråk i koppar.
- Lastportarnas storlek och placering, särskilt på västra och södra fasaden
- Lågdelen skärmtak, särskilt mot väster med tillhörande stålstomme.
- Fönstrens placering och varierade storlek, liggande rektangulära i lågdelen respektive kvadratiska i högdelen.

Interiörer

- Trapphusens ursprungliga volymer, utformning och

byggnadsdelar, särskilt kalkstensgolv och trapppräcken i smidesjärn liksom huvudtrapphusets fönsterdimensioner och fönsterbänk i kalksten.

- Övrigt förekommande fönsterbänkar i kalksten.
- Ett visst värde har industrikaraktären som exempelvis uttrycks i ytskikt av rostfritt stål, plåt och cementmosaik.

Antikvariska förutsättningar Kulturhistorisk inventering och analys (2011)

Värdering

Byggnaden har ett visst kulturhistoriskt värde (gul). Byggnaden har byggnadshistoriskt värde som del av slakthusområdets historia av livsmedelshantering.

Känslighet/tålighet

exteriör: tålig

interiör: tålig

Byggnaden är tålig för förändring. Vid en fortsatt förvaltning bör de ursprungliga småskaliga volymerna med välavvägd proportionering beaktas, liksom de gedigna materialen.

Bedömning i program för slakthusområdet (2015)

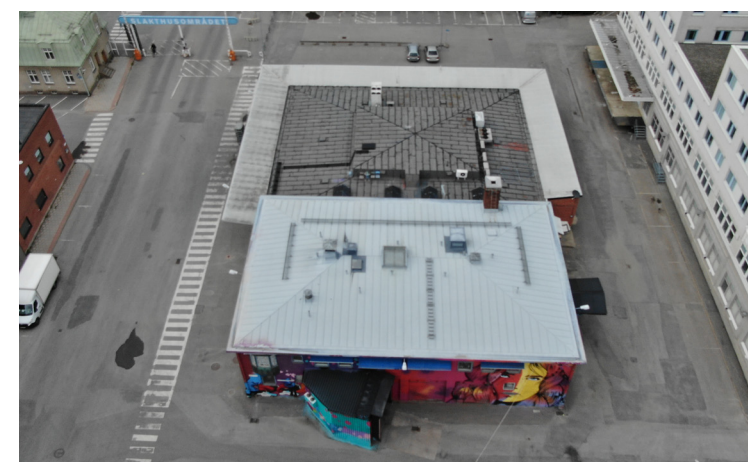
Gulklassad byggnad som bevaras pga kulturvärden (lågdel) respektive rivs (högdelen).

Lågdelen.

Lågdelen ned dess karaktäristiska skärmtak.

Hus 32 från luften.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Planförslag

I detaljplaneförslaget rivs befintlig byggnad och ersätts med tre fristående byggnadskroppar.

Ur planbeskrivning: Ny bebyggelse medges som tre fristående huskroppar varav två ska bindas samman med en byggnad i en våning. Användning får vara bostäder och centrum. Fasader föreslås vara tegel slammat med en ljus puts. Tak och plåtdetaljer utförs i koppargrön kulör lika omgivningen. Jugendstilens attityd där enkla byggnadsvolymer kompletteras med lekfulla detaljer tas som inspiration. Tekniska anläggningar på tak ska utgöra en medveten del i gestaltningen.

Träinslag i bottenvåningar tillför karaktär, textur och värme i den mänskliga skalan. Mellan två av byggnaderna ges plats för en mindre offentlig park, en fickpark. Konsolerna till den befintliga byggnadens skärmtak kan återbrukas i ett nytt skärmtak som föreslås omgärda parken.

Ur presentationsmaterialet:

Förslaget ur kulturmiljöperspektiv

Både kvarter B och D innehåller befintliga byggnader, hus 32 respektive hus 33. Förslaget har tagit hänsyn till kulturmiljö genom anpassning till omgivande bebyggelse som behålls samt återbruk av byggnader som rivs.

Uppbrytning av byggnadsvolymer på kvarter B och anpassning i höjd tar ner skalan mot kvarter A. Den strategiska placeringen av huskroppar med endast en sockelvåning närmast kvarter E skapar avstånd mot Slakthushallarna. Indrag av fasader på kvarter D tar ner skalan mot Hallgränd och gaturummet behåller samma taklist som den befintliga bebyggelsen.

Återbruk av karaktärsskapande byggnadsdelar som skärmtak eller det röda teglet är bärande gestaltungsprinciper som knyter an till platsens historiska karaktär. På det sättet finns kvar en del av 50–60 tals perioden i området.

Fasadmaterial

Material och kulörval av kvarter B görs i samma ton som omgivningen. Slammade tegelfasader i en ljus puts sätter tonen för kvarteret. Den koppargröna kulören som präglar omgivning finns med på taken samt övriga ståldetaljer. Träinslag i bottenvåningar tillför karaktär, textur och värme i den mänskliga skalan.

Det röda återbrukade teglet sätter ton och karaktär för Kvarter D. Dubbelskalsfasaden, träbeklädnad, grönska och teknik utgör materialval på den högre volymen som kontrasterar både i ton och textur med sockeln. Båda delar tillsammans uttrycker husets hållbarhetsprofil.

Konsekvensanalys

I strukturplanen bevarades lågdelen av byggnaden med dess karaktäristiska skärmtak. I den antikvariska konsekvensanalysen av strukturplanen bedömdes denna lösning vara acceptabel.

Lågdelen saknar dock tillräckligt stora kulturvärden för att fungera fristående, då dess enda värdebärande karaktärsdrag är skärmtaket samt des röda tegelmurar.

I det nu liggande planförslaget rivs lågdelen, dock återanvänds skärmtaket samt det röda teglet med syftet att ”knya an till platsens historiska karaktär”.

Den antikvariska konsekvensen av rivningen bedöms som negativ utifrån att en exponent för slakthusområdet andra fas försvinner.

Den antikvariska konsekvensen av återbruket bedöms vara ringa, dock innebär återbruket av skärmtaket en positiv påverkan på upplevelsen av gatan utifrån att skärmtaket är starkt karaktärsbärande.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Hus 33 - Kv D samt hus 34 - gatukök

Antikvariska förutsättningar SSM

Klassificering (2006): gul

Värdering: -

Antikvariska förutsättningar Kulturhistorisk inventering och analys (2011) - hus 33

värdering

Byggnaden har ett visst kulturhistoriskt värde (gul).
Byggnaden har byggnadshistoriskt värde som del av slakthusområdets historia av livsmedelshantering.

Känslighet/tålighet

känslighet/tålighet exteriör: tålig

känslighet/tålighet interiör: tålig

Byggnaden är tålig för förändring.

Antikvariska förutsättningar Kulturhistorisk inventering och analys (2011) - hus 33

Värdering

Byggnaden har ett visst kulturhistoriskt värde (gul).

Känslighet/tålighet

exteriör: tålig

interiör: tålig

Byggnaden är tålig för förändring.

Bedömning i program för slakthusområdet (2015)

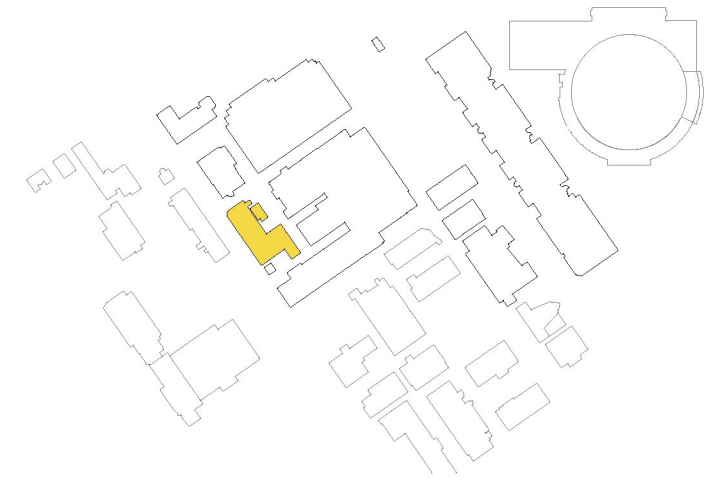
Gulklassade byggnader som rivs.

Planförslag

Båda byggnaderna rivs. Hus 33 ersätts med kvarter D, en ny byggnad i fem våningar. Platsen där gatuköket står idag blir en del av Fållan, parkstråket mellan slakthallarna och berget i väster.

Konsekvensanalys

Rivningen av hus 33 och gatuköket innebär en viss negativ konsekvens för kulturmiljön och läsbarheten av slakthusområdets andra utbyggnadsfas. Rivningen av byggnaderna är en förutsättning för att återställa Fållans ursprungliga utbredning, vilket i sig är en stor kulturhistorisk vinst utifrån att en av de viktigare dragen i den ursprungliga planstrukturen återställs.

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Arenan 2 - Globen City

Antikvariska förutsättningar SSM

Klassificering (2006): grön
Värdering (2006): Förutom att fungera som ett sport- och kulturcentrum skulle det s.k. Globen City också hysa arbets- och affärsområden. Arkitekterna skapade en stadsdel med rena geometriska former och ljusa fasader med effektfulla inslag av primärfärgerna rött, blått och gult. De strama formerna samspelar väl med Globen och Globen City är en välgestaltad helhet som är unik i sitt slag i landet. Byggnaderna har ett typiskt uttryck för det sena 1980-talet både avseende material, skala och utformning. Tillsammans med Globen utgör byggnaderna ett viktigt inslag i stadsbilden.

Antikvariska förutsättningar Kulturhistorisk inventering och analys (2011)

Värdering
Byggnaderna har ett högt kulturhistoriskt värde (grön). De ingår som delar av den konsekvent utformade miljön i Globenområdet med postmodern arkitektur.

Känslighet/tålighet

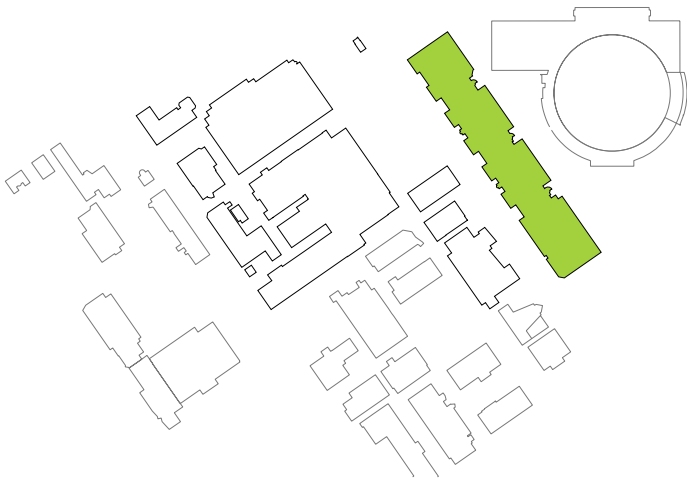
exteriör: känslig
interiör: tålig
Byggnadernas exteriörer är känsliga för förändring då de hör till en postmodern helhetsmiljö och med ett framträdande läge längs med Arenavägen. Byggnadernas interiörer bedöms som tåliga för förändring.

Globen city antikvariskt planeringsunderlag (2017)

värdebärande karaktärsdrag
”Kontorsbyggnaderna på Arenan 2 är en stark ensemble med samma övergripande principer (två putsade sidoskepp med en glasad volym i mitten, globens färgschema) fast med egna detaljeringar. Tydliga arkitektoniska grepp är Hightech kombinerat med inspiration från rysk konstruktivism och tidiga Bauhaus. Generella värdebärande karaktärsdrag är de respektive husens egna karaktärer, kontrasterande geometriska grundformer, fönsterband, “high-tech”-inslag som synliga stålstommar innanför glasade partier och utanpåliggande trappor.”

Arenan 2 från Arenavägen.

Planförslaget konsekvenser för enskilda byggnader

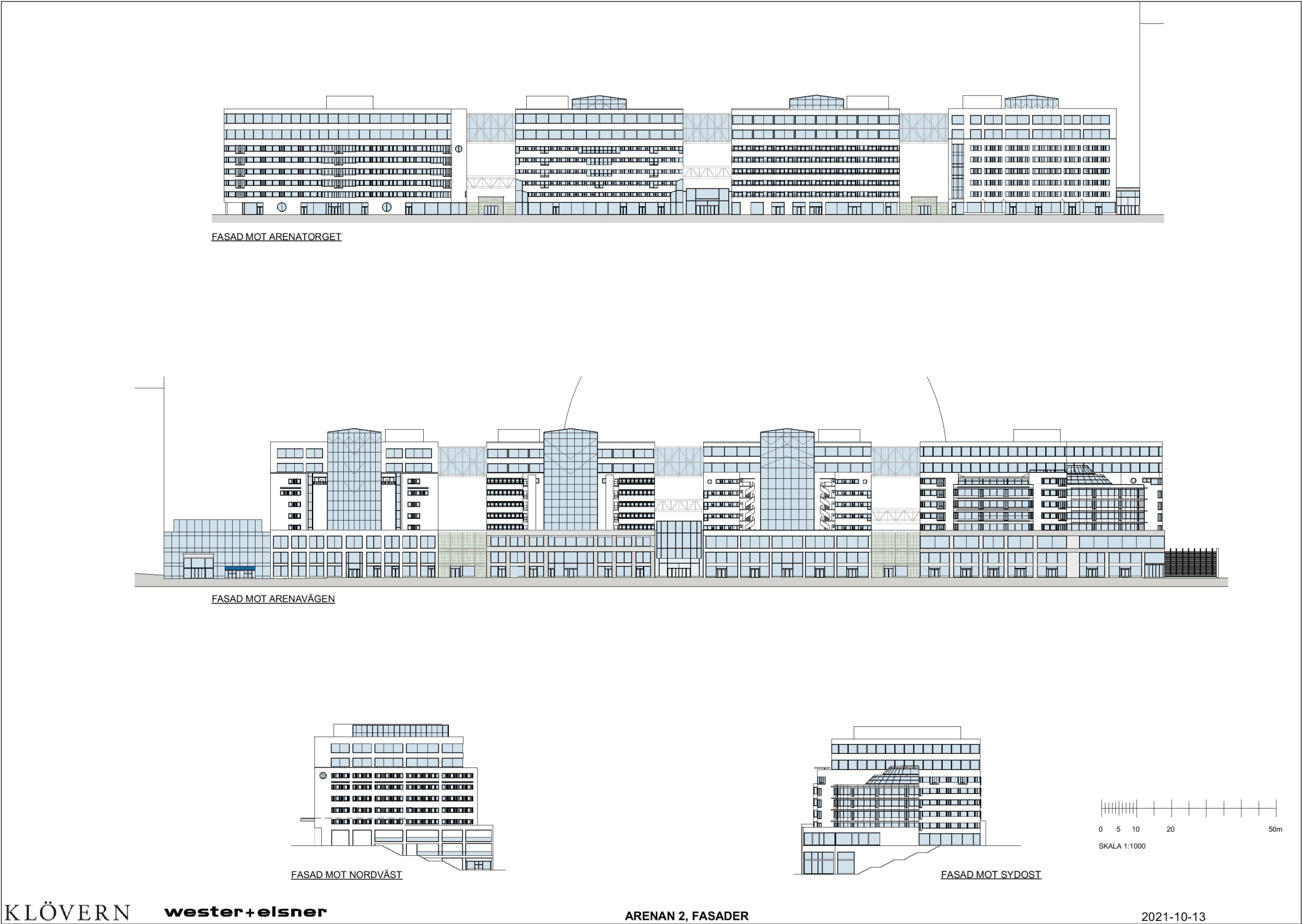
Planförslag

Ur planprogrammet:

Byggnaden på Arenan 2 är ett storskaligt kontorskomplex från tiden för Globens uppförande, som huvudsakligen planläggs för kontor- och centrumändamål. Fasaden mot Arenavägen är nära 300 meter lång och är i stora delar sluten i gatuplan. Planförslaget innebär att Arenavägen sänks, vilket ger möjlighet att skapa fler tillgängliga kopplingar mellan byggnad och gata, och därigenom möjliggöra fler lokaler. Detta bidrar i sin tur till en mer levande gatumiljö och att kopplingen mellan Slakthusområdet och Globenområdet stärks.

Planen ger möjlighet att bygga ut Arenan 2 med fyra meters djup mot gatan, i två-tre våningar. Tillbyggnaden skall inrymma verksamhetslokaler med entréer mot Arenavägen minst var 15e meter. Större entréer föreslås även till byggnadens galleria och till passager vidare upp till Arenatorget och Globenområdet. Detaljplanen medger även en påbyggnad med ytterligare två våningsplan på höjden. Påbyggnaderna kommer att vara synliga från Arenatorget och Slakthusområdet. Tillkommande volymer avses kläs med sten eller tegel i en ljus kulör. Uttrycket ska harmoniera med befintlig fasad men kan markera en subtil skillnad. Påbyggnaden är en förutsättning för projektets genomförbarhet, som syftar till att möjliggöra de stadsmiljöförbättrande åtgärder som föreslås längs Arenavägen. Ett villkor för påbyggnaden är därmed att utbyggnaden i gatuplanet genomförs och att befintliga in- och utfarter mot Arenavägen tas bort innan eller samtidigt med påbyggnaden. Detta regleras därför med en särskild bestämmelse (a2) som innebär ett villkor för beviljat startbesked. Garaget och de invändiga lastfaret avses i stället att nås via Arenaslingan.

I bottenvåning föreslås att en entré till planerad tunnelbanestation kan inhysas. Entrén kan dels nås från Arenavägen, dels från gallerian. Genom en invändig koppling kan trafikanter nå tunnelbanestationen från Arenatorget. Tunnelbaneentrén och dess anslutningar inom Arenan 2 bidrar därigenom till att öka tillgängligheten till tunnelbanan från Globenområdet samt att stärka kopplingarna mellan Slakthusområdet och Globenområdet.

Gestaltungsprinzipien fasaden, Westner + elsner, 21 1013

Planförslagets konsekvenser för enskilda byggnader

Konsekvensanalys

De antikvariska konsekvenserna av planförslaget avseende Arenan 2 har beskrivits i en separat konsekvensbeskrivning utförd av Tyréns (Arenan 2 - antikvarisk konsekvensbeskrivning. Tyréns, 2021-10-18). Konsekvensbeskrivningens slutsatser har fungerat som underlag för den bedömning som presenteras här.

Tillbyggnad av sockel längs Arenavägen
Förslaget bedöms vara välmotiveraturfunktionssynpunkt, då befintliga byggnaders bottenvåningar mot Arenavägen har uppenbara brister ur ett flertal aspekter, dock är det problematiskt ur kulturmiljöpunkt. Utformningen av den nya sockeln behöver studeras med omsorg för att tillgodose en lämplig helhetsverkan och ett medvetet samspel mellan befintliga och tillkommande delar. I dokumentet som presenterar gestaltningsprinciper för fastigheten finns referensbilder från olika affärsgator, där referensbyggnaderna har en modern, klassicerande karaktär. I fasadstudierna har dessa referenser omvandlats till en symmetriskt distribuerad fasad där den vertikala indelningen för tankarna till en sorts lisener. Denna typ av klassicerande uttryck kontrasterar för mycket mot befintlig tidig Bauhaus-inspirerad high-tech-formgivning.

Nya glasade länkar mellan Arenavägen och Arenatorget
Förslaget bedöms innebära mindre negativa konsekvenser för kulturmiljön utifrån att ett av tre karaktäristiska trapphus rivs.
Den så kallade ”Pucken”, ett tillägg från början av 2000-talet rivs för att ersättas med en ny volym som fungerar som länk mellan byggnad 2 och 3. Pucken bedöms inte bidra till komplexets kulturhistoriska värde. Förslaget behöver studeras vidare avseende anslutning till hörnen, då de fasade hörnen är ett viktigt arkitektoniskt motiv mot Arenatorget. Innebär anslutningen att hörnmotiven behöver tas bort blir de negativa konsekvenserna måttliga till stora.

Ny utformning av ”släpp” mot Arenavägen
Befintliga släpp är utpräglade baksidor, utförda i enklare fasadmaterial än byggnaderna i övrigt och med sparsam arkitektonisk bearbetning. Deras befintliga fasader ersätts med nya i framflyttat läge. Sammanvägt bedöms åtgärden innebära små negativa konsekvenser för kulturvärden.

Tillbyggnader, plan 4, mot Arenagången/Arenatorget
Förslaget bedöms i denna del ge upphov till måttliga negativa konsekvenser för kulturvärden. Förslaget behöver studeras vidare avseende anslutning till hörnen. Innebär anslutningen att hörnmotiven behöver tas bort blir de negativa konsekvenserna måttliga till stora.

Fasadändringar i bottenvåning mot Arenagången/Arenatorget, plan 4
Eftersom ändringarna som presenteras i underlaget redovisas schematiskt går påverkan ej att bedöma i detta skede.

Påbyggnader och nya förbindelsegångar
Sammantaget bedöms påbyggnader ge upphov till måttliga till stora negativa konsekvenser för fastighetens kulturvärden. De olika kontorshusen har sina respektive identiteter vilka i hög grad tar sig till uttryck i avslutningen upptill. Påbyggnaden riskerar att ta bort dessa individuella uttryck och hela fastigheten får en mer slätstruken karaktär men de individuella skillnaderna bortrationaliserade.
Även om ambitionen med en indragen, kontrasterande och tydligt avläsbar tillbyggnad vanligtvis är ett förhållningssätt som brukar tillämpas vid tillägg till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse finns det i detta fall en risk för förflockning, där de förhållandevis få karaktärsskapande detaljer som skiljer de olika byggnaderna åt försvinner. När särskilt volymen är utpekad som ett motiv i klassificeringen behöver tilläggen vara särskilt genomarbetade. Målet behöver vara att befintlig arkitektur bibehålls även om volymen förändras. Tilläggen kan vara avläsbara genom ex materialval men en homogent utformad gestaltning av tilläggen i en mer klassicerande utformning riskerar att förta de respektive byggnadernas individualitet.

Nya yttertak med ny taktäckning
I förslaget rivs befintliga yttertak i samband med att byggnaderna byggs på. Befintliga tak har inte ägnats någon större arkitektonisk omsorg, och saknar egentliga tidstypiska karaktärsdrag. De negativa konsekvenserna för kulturvärdena bedöms utifrån denna aspekt vara små.

Nya glastak/lanterniner och glasfasader, Hus 3-5
Nya glastak och nya glasfasader bedöms ge upphov till måttliga till stora negativa konsekvenser för kulturvärden. Genom förslagets tillbyggnader ändras förhållandena i byggnadernas övre delar. De påbyggda våningarna ska integreras i de befintliga inbyggda ljusgårdarna vilket innebär att befintliga lanterninkonstruktioner behöver rivas för att samma funktion i ny utformning istället ska flyttas upp till den nya översta våningen.
Även om gestaltningsförslaget inte behandlar frågan på detaljnivå kommer det med stor sannolikhet innebära att glasfasaderna mot Arenavägen kommer behöva ersättas i sin helhet.
Glasfasader och glas- och stålkonstruktioner fick ett kraftigt uppsving under senare delen av 1980-talet, och bevarade exempel bedöms överlag ha betydande kulturvärden. I presentationen av Globen City-projektet i tidskriften Arkitektur 3/1988 var skribenten uppenbart stolt över de ”mäktiga glasväggarna” mot Arenavägen. Rivningarna av dessa inslag bedöms ge upphov till måttliga till stora negativa konsekvenser för fastighetens kulturvärden. Med rivningen av Hus3/55:ans fasad försvinner dels en ovanligt bearbetad glasfasad, ett av relativt få svenska exempel på 1980-talets high-tech-arkitektur, dels ett exempel på Globenområdets uttalade inspiration av geometriska former som här representeras av glasfasadens betonade triangelmotiv.

Förändringar inne i gallerian Globen Shopping
Planen reglerar inte invändiga ändringar, dock kommer de beskrivna exteriöra ändringarna få konsekvenser för gallerian. Gallerian är i delar välbevarad avseende gestaltning, materialval och färgsättning av väggar, hissar, glaspartier med mera. Kulturvärdena är kopplade till dessa. Förutsatt att dessa tas om hand i kommande skede bedöms konsekvenserna för kulturvärdena bli måttliga.

Planförslagets konsekvenser för områdets kulturmiljö i sin helhet

Inledning

Syftet med följande del av rapporten är att diskutera i vilken grad planförslaget påverkar förståelsen för områdets kulturhistoria och industrikaraktär, då planförslaget innebär en rivning av några byggnader, några tillkommande byggnader med annan skala än nuläget samt påbyggnader på byggnader som i nuläget tillhör de högre i området.

Först diskuteras ställningstagandena i programskedet utifrån den kulturhistoriska konsekvensanalys som genomfördes på den strukturplan som kom att ligga till grund för programhandlingen för området, hur det aktuella detaljplaneförslaget skiljer sig och vilken eventuell påverkan det innebär på områdets kulturhistoria.

Därefter diskuteras befintlig situation i jämförelse med planförslagets situation utifrån ett antal nulägesvyer och motsvarande vyer hämtade ur stadens 3D-modell. Diskussionen berör slakthusområdets befintliga kvalitéer och hur de påverkas inom respektive vy.

Programskede

I samband med att programförslaget togs fram analyserades också dess påverkan på de fysiska uttrycken för Slakthusområdets kulturhistoriska värde. Avvägningar mellan den förväntade stadsutvecklingspotentialen och graden av bevarande i kulturmiljön gjordes. Här handlar det dels om områdets planstruktur och hur den möter sin omgivning, dels om de direkta fysiska uttrycken i form av platser, gator och byggnader.

Området är blandat med avseende på arkitektur, uttryck, skala och olika tillkomsttider. Den rätvinkliga planstruktur som lades fast redan då Slakthusområdet anlades finns kvar och utgör den ryggrad utifrån vilken området idag vidareutvecklas. Den yttre miljön har bedömts med avseende på dess känslighet och tålighet mot förändring (Kulturhistorisk inventering, Nyréns (2011) vilket resulterade i att de torg, gator, berg i dagen m.m. som ansetts mest känsliga huvudsakligen återfinns åt norr.

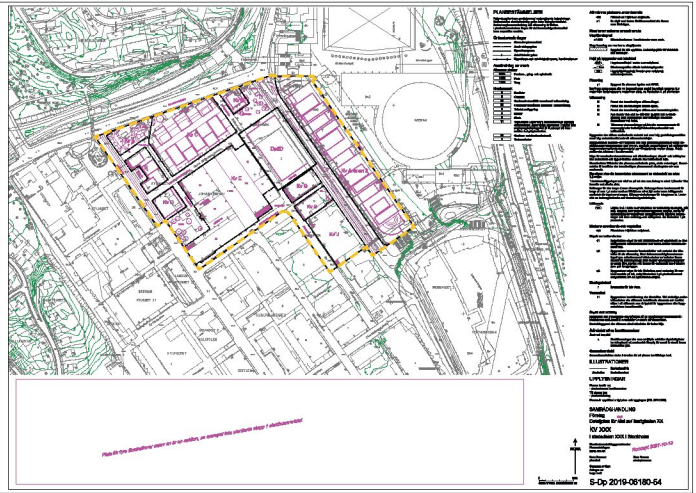
Det gäller även bebyggelsen där den första utbyggnadsfasens bebyggelse har en tyngdpunkt i områdets norra delar varför slakthuskaraktären här är som starkast med-

an de senare utbyggnadsfaserna tydligare får sitt uttryck i områdets mellersta och södra del. Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering speglar i viss mån detta vilket medfört att tyngdpunkten högt klassade byggnader återfinns åt norr medan de lägre klassade är mer välrepresenterade åt söder. Programmet innebär att de högst värderade byggnaderna alla bevaras och utvecklas. I den analys av känslighet och tålighet mot förändring som gjordes av Nyréns har dock flera gulmarkerade byggnader (d.v.s. lägre nivå) bedömts vara känsliga för förändring: en bedömning som återspeglas i den prioritering som Stockholms stad gjorde i programmet avseende bevarande och utveckling av befintliga kvaliteter.

I den avvägning Stockholms stad gjort mellan olika kvaliteter med avseende på kulturhistoriskt värde, funktion, förvaltning, fastighetsekonomi med mera har en viktig aspekt varit den variationsrikedom i uttryck som utvecklats inom området under dess långa verksamhetshistoria. Blandningen av uttryck och olika funktioner gör Slakthusområdet till en karaktärsfull miljö. Den stadsutveckling som pågår i området, i form av adderad kvartersstruktur, sker därför med utgångspunkt från dessa kvaliteter. Ett effektivt sätt att hålla samman helheten har varit att utforma utemiljön utifrån ett enhetligt grepp där alla åtgärder inordnas i Slakthusets gemensamma golv.

Strukturplanen ur planprogrammet (2017). Planförslagets utbredningsområde är markerat med en streckad gul linje.

Detaljplaneförslaget.

Förhållandet mellan programmet och detaljplaneförslaget

Den föreslagna planen skiljer sig relativt lite från programmens strukturplan och intentioner. De skillnader som finns är inom det utrymme som naturligt behövs i och med fördjupning i varje etapp. En av de större skillnaderna är hotellbyggnaden på kv R, som inte fanns med i planprogrammet.

Ur ett kulturhistoriskt perspektiv är följande relevanta delar medtagna in i planförslaget; de byggnader som är utpekade att bevaras i programmet bevaras även i detaljplaneförslaget, med undantag för hus 32 (Kv B), vars lågdel med karaktäristiskt skärmtak avsågs bevaras i planprogrammet. I planförslaget rivs denna del men skärmtaket återanvänds. Den historiska kvartersplanen och gatusträckningarna inom planområdets utbredning bibehålls, och återskapas i vissa fall. Fållans ursprungliga utbredning återskapas.

Planförslagets konsekvenser för områdets kulturmiljö i sin helhet

Valda vyer

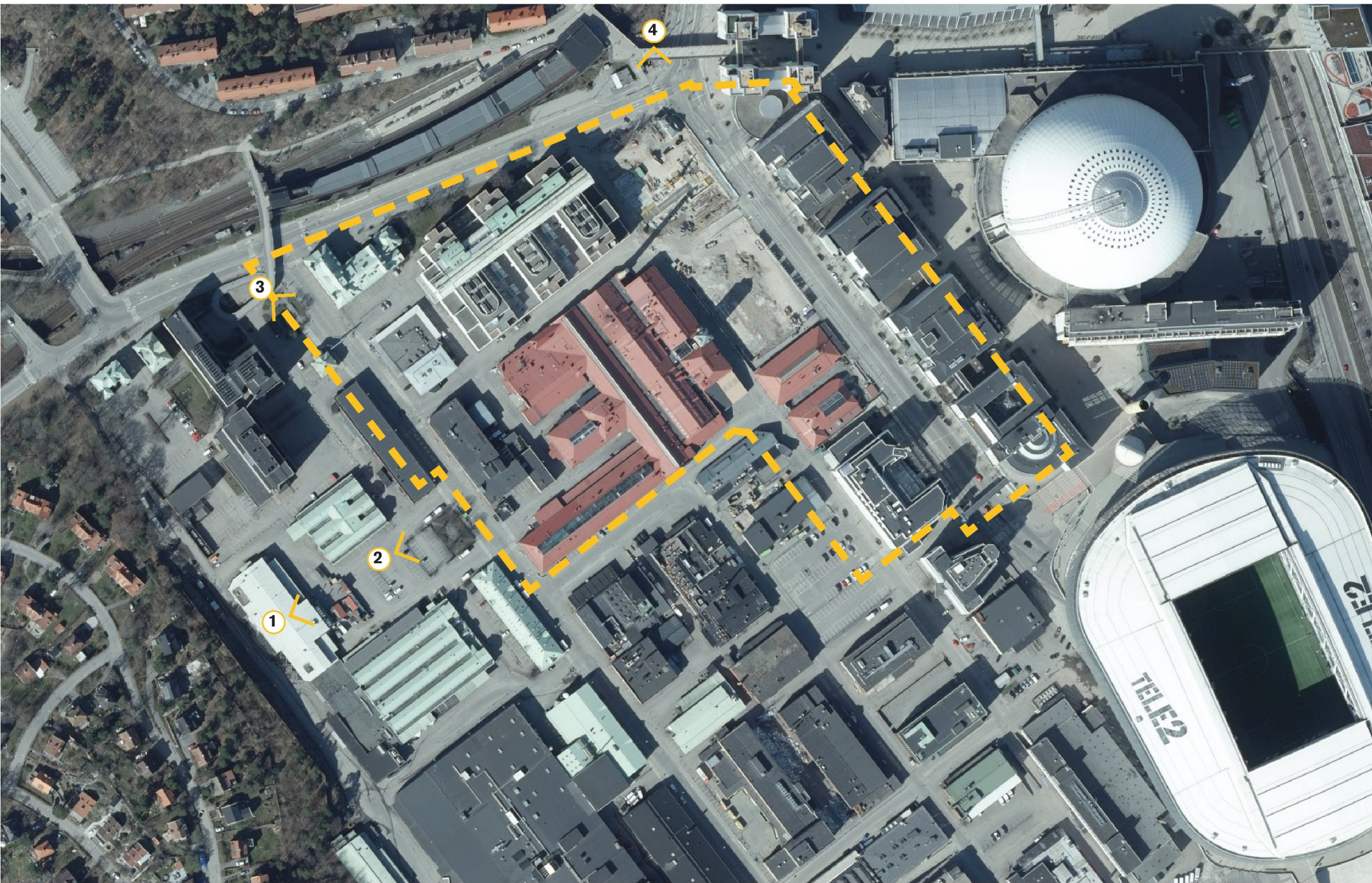
Undersökningen utgår från fyra vyer inom området. Syftet är att undersöka i vilken grad de föreslagna förändringarna ändrar upplevelsen av området, påverkar områdets industrikaraktär utifrån rivning av befintlig bebyggelse och tillkommande nya volymer, samt mötet mellan bevarade byggnader och tillkommande volymer. Förslaget representeras av vyer från stadens 3D-modell och saknar textur, grönska och annat som är viktigt för helhetsupplevelsen, därför ska jämförelserna inte användas som en sorts före- och efterbilder utan enbart i syfte att övergripande beskriva förändringen på volymnivå.

Vy 1 är en flygvy över området från sydväst. Syftet med vyn är att ge en överblick över planområdet och de förändringar som planförslaget innebär.

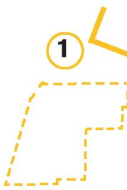
Vy 2 är tagen från Fällan i riktning mot slakthallarna.

Vy 3 är tagen från Hallvägen, mot den karaktäristiska Slakthusområdet-skylden.

Vy 4 är tagen från gångbron mellan tunnelbanan och Globenområdet i norr och är riktad mot den kommande huvudentrésituationen till området.

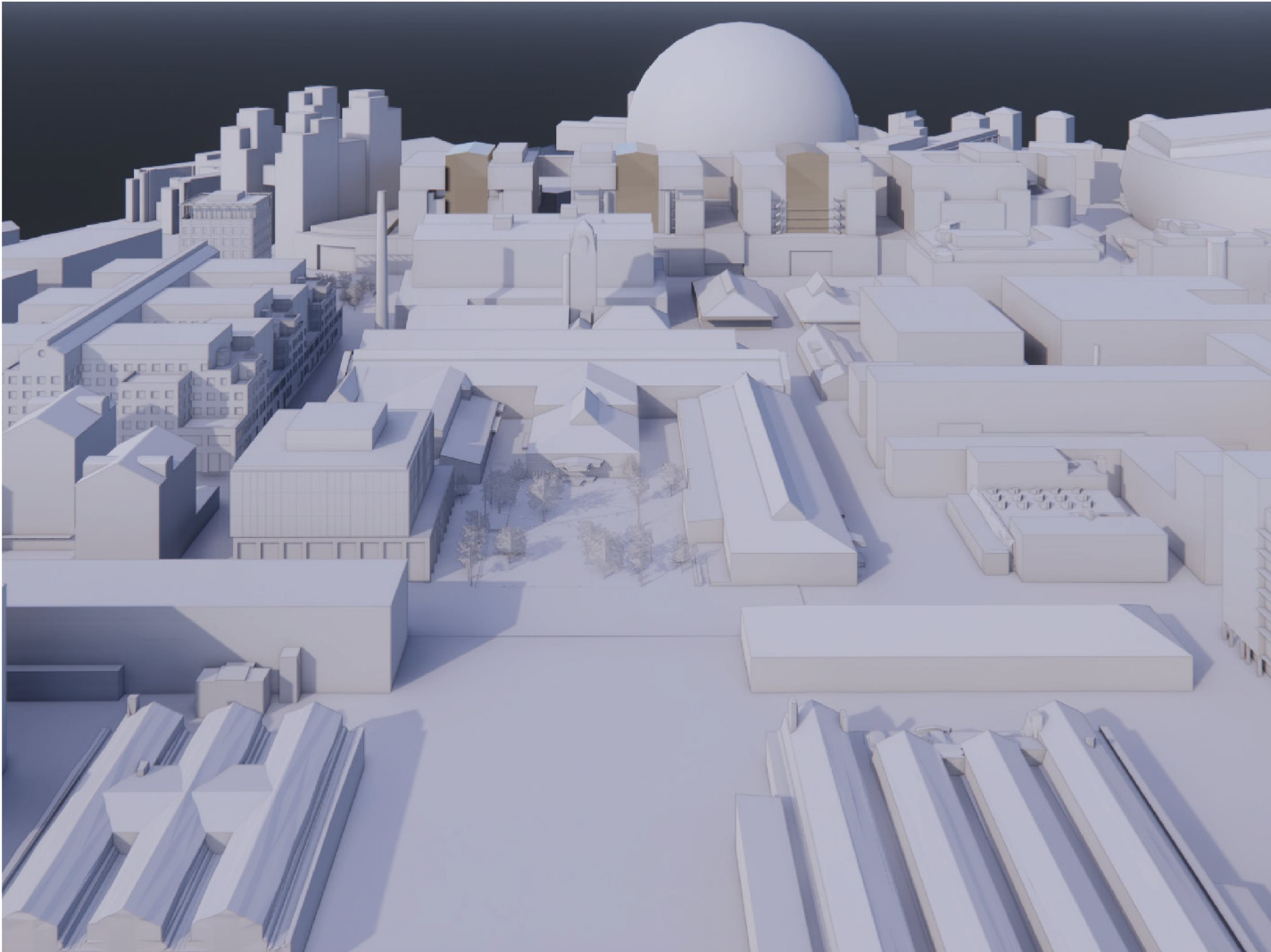
Ortofoto 2021. Lantmäteriet.

Vypunkt

Planområdets avgränsning

Planförslagets konsekvenser för områdets kulturmiljö i sin helhet

Vy 1 - nuläge

Nuläge

Vyn är tagen med drönare ovan Fällan mot nordost. Närmast kameran med gröna tak på respektive sida av Fällan syns hus 48 och 49, marknadshallarna. Framför dem ligger de tidigare stallen, och bortanför dem ligger hus 33 och gatuköket. Bakom dessa syns slakthallarna med rött tak och karaktäristiskt vattentorn och skorsten. Till vänster om slakthallarna syns Palmfelt center, uppfört på 1980-talet med viss anpassning till miljön avseende kulörer men helt utan hänsyn till områdets skala och historiska planstruktur. I fonden till slakthallarna syns Arenan 2, Globen city som ligger som en skärm framför Avicii arena (Globen). De fyra sammanlänkade kontorshusen har egna identiteter, vilket i denna vy framgår i hur de uppskjutande glasade mittpartierna har gestaltats.

Analys

I vyn syns merparten av de kulturhistoriskt högst klassade byggnaderna i slakthusområdet samt den ursprungligen tydliga sydväst - nordostliga axeln där slakthusområdets viktigaste funktioner tydligt kunde följas, från djurens ankomst, försäljning, uppställning och slakt. Efter att denna ordning upphört kom Fällan att byggas igen på ett par ställen, varav hus 33 och gatuköket i vyn representerar två av dessa byggnader. Globen dominerar vyn med sin sfäriska form och höjd.

Vy 1 - förslag

Förslaget

Hus 33 och gatuköket rivs, hus 33 ersätts delvis med en ny, högre byggnad. Hus 32 rivs och ersätts med tre nya högre volymer. Palmfelt center byggs på med två våningar på "skeppen", nockhöjden förblir densamma. Bortanför Palmfelt center skymtar det nya hotellet i Kv R. I fonden har kontorshusen i Arenan 2 byggts på med två våningar. Mellan slakthallarna och Arenan 2 syns volymen som tillhör dp2d, tunnelbanekvarteret. Då det är en egen detaljplan vars konsekvenser behandlas inom ramen för det planprojektet medräknas inte den volymen i denna analys.

Konsekvens

Planförslaget innebär att Fällans ursprungliga öppna struktur återupptas och blir park. Även om rivningen av de gulklassade byggnaderna innebär en viss negativ påverkan på kulturmiljön så innebär återupptagandet av

ett av den ursprungliga planstrukturens viktigaste drag en relativt stor vinst för kulturmiljöns läsbarhet. Hus 32 rivs i sin helhet, vilket är ett avsteg från planprogrammet i vilket dess lågdel med sitt karaktäristiska skärmtak bevarades. Byggnadsdelen bedömdes vara mycket svår att integrera i ny bebyggelse och omvandla på ett rationellt sätt, varpå den i denna plan föreslås att rivas. Skärmtaket samt lågdelens tegel, byggnadsdelens värdebärande karaktärsdrag, avses återbrukas som en kompensation. De tillkommande volymerna i kvarter B och D tar upp den uppbrutna volymhantering samt variation inom fastigheten som förekommer på olika platser i området, till exempel i det närliggande börshuset eller Möllers kafferoasteri. Upplevelsen i vyn är i huvudsak i enlighet med planprogrammets intentioner som beskrivs under ledmotivet *arkitektonisk variation, mångfald av verksamheter och historiskt djup*; en mångfald av volymer [...] som bygger vidare på områdets mångfald och kontrastriktighet" (Program för Slakthusområdet 2017, s. 22-23).

Planförslaget konsekvenser för områdets kulturmiljö i sin helhet

Vy 2 - nuläge

Nuläge

Vyn är tagen mot slakthallarna mot nordost. Närmast kameran till vänster, delvis skymt bakom en lastbil, syns hus 33 och gatuköket. centralt i vyn syns slakthallarna och gränden mellan hus 25 och 26, med förbindelsehallen i mitten. Snett bakom förbindelsehallen syns vattentornet tillhörande hus 13 i slakthallskomplexet. Därbakom syns de övre delarna av Arenan 2, med de uppskjutande glaspartierna som accenter i volymerna. Även denna vy domineras av Avicii Arena (Globen). I vyn når kontorsbyggnadernas taknockar i Arenan 2 visuellt upp strax över globens ekvator.

Analys

De kulturhistoriskt högt värderade slakthallarna är något skymda i vyn, dels av senare tillkomna byggnader, dels

av visuellt avvikande tillbyggnader. Vattentornet agerar blickfång i denna vy.

1912 (ca). Anläggningen från sydväst. Bildkälla SSM.

Vy 2 - förslag

Förslaget

Hus 33 och gatuköket rivs, hus 33 ersätts delvis med en ny, högre byggnad utanför vyn till vänster. Gaveln på hus 25 exponeras mot Fällan. Arenan 2 byggs på med två våningar, där den arkitektoniska ambitionen är att fortsatt låta kontorshusen bibehålla sin respektive karaktär.

Konsekvens

Planförslaget innebär att Fällans ursprungliga öppna struktur återupptas och blir park. Även om rivningen av de gulklassade byggnaderna innebär en viss negativ påverkan på kulturmiljön så innebär återupptagandet av ett av den ursprungliga planstrukturens viktigaste drag en relativt stor vinst för kulturmiljöns läsbarhet. Genom att hus 33 och gatuköket rivs återtas en vy mot slakthallarna som fanns före 1965 då hus 33 byggdes. Förbindelsehallens

ursprungliga håltagning återställs (ej synligt i modellen), vilket ytterligare bidrar till att den ursprungliga upplevelsen förstärks. Arenan 2s påbyggnader innebär en markant skalförskjutning i vyn och upplevelsen av Globens form minskar. Arenan 2 får en mer påtaglig barriäreffekt genom att taklandskapet jämnas ut och upplevelsen av individuella skillnader mellan kontorshusen minskar.

Vy 3 - nuläge

Nuläge

Vyn är tagen längs Hallvägen, mot sydost. Till vänster i bild syns hus 1, Börshuset. Till höger om det syns lågdelen på hus 32 med dess karaktäristiska skärmtak. Bakom det skymtar husets högdelen. Till höger om det, bakom Slakthusområdetskylden, syns hus 33. Bortanför det syns hus 26 i slakthallskomplexet, delvis skymt av en lastbil. Längre ner längs gatan skymtar hus 35, 36, 37, 38 samt 30. Till höger om trädet syns hus 39 med dess rundade gavelutbyggnad.

Analys

Vyn visar den historiska entrén till slakthusområdet med den klassiska skylden, vilken ersatte en grind som fanns här ursprungligen. Hus 1, 26 och 39 representerar områdets ursprungliga utbyggnadsfas med det karaktäristiska grå

kalksandsteglet, övriga byggnader i vyn representerar den andra utbyggnadsfasen och det för den tiden typiska röda teglet.

Vy 3 - förslag

Förslaget

Hus 32 rivs och ersätts med tre volymer, varav två syns i vyn. Volymerna anknyter arkitektoniskt till befintlig miljö, och på volymen närmast hus 1 har lågdelen skärmtak samt tegel återanvänts. Hus 33 ersätts av en ny, högre volym med en mer samtida utformning. Bakom hus 39, portvaktshuset, skymtar den högre volymen som ersätter hus 40 i den antagna Dp1. Skylden syns inte i modellen men avses att bevaras.

Konsekvens

Planförslaget innebär en skalförskjutning genom att de tre tillkommande volymerna till vänster i vyn är två våningar högre än hus 1.

Upplevelsen i vyn är i huvudsak i enlighet med planprogrammets intentioner som beskrivs under

ledmotivet *arkitektonisk variation, mångfald av verksamheter och historiskt djup*; en mångfald av volymer [...] som bygger vidare på områdets mångfald och kontrastrikedom” (Program för Slakthusområdet 2017, s. 22-23). Återanvändandet av skärmtaket från hus 32 bidrar till att ta ner skalan och i någon mån bevara industrikaraktären längs Hallvägen, som dock i hög grad i övrigt tappat merparten av sin industrikaraktär i denna del av gatan.

Tillkommande volymer höjer skalan på platsen och innebär en sorts upptrappning mot Palmfelt center. Tillkommande byggnader i vyn hämtar inspiration från befintliga byggnader av olika karaktär.

Vy 3 - nuläge

Nuläge
 Vyn är tagen från gångbron mellan tunnelbanan och Globenområdet, norr om planområdet. Närmast kameran i mitten av bilden syns hus 3, Köttboden, som vid fototillfället nyligen frikopplats från det rivna hus 5. Genom rivningen av hus 5 framträder återigen slakthallarna som tidigare varit skylda i vyn sedan slutet av 1980-talet. Längre bort längs Arenavägen till vänster i bild syns den pågående rivningen av hus 6 samt hus 7, 8, 9 och 10. Till höger i bild syns hus 2, Palmfelt center. Skorstenen tillhörande slakthallskomplexet agerar blickfång tillsammans med vattentornet.

Analys
 Vyn visar den historiska publika entrépunkten till slakthusområdet där köttboden var den enda byggnad som

gemene man hade tillgång till i områdets ursprungliga fas. Efter den stora utbyggnaden på 1980-talet isolerades köttboden från övriga samtida byggnader, en situation som bestod fram tills 2020.

2018, när köttboden var sammankopplad med hus 5. Bildkälla SSM, foto Mattias Ek.

Vy 3 - förslag

Förslaget
 På platsen för det rivna hus 6 uppförs tunnelbanekvarteret. Då byggnadens utformning utreds i en egen detaljplan medräknas inte dess påverkan i denna analys. Byggnaden innebär dock, oavsett detaljutformning, att merparten av slakthallarna återigen skyls. De är dock möjliga att skymta bakom köttboden, vilket inte var möjligt mellan åren 1986-2020. Köttboden kvarstår centralt i bild, till höger om den syns det nya hotellet på kv R. Bakom hotellet till höger syns hus 2, Palmfelt center, med en del av den föreslagna påbyggnaden överst.

Konsekvens
 Planförslaget innebär att köttboden återigen får en central plats i ankomsten till området, inte minst genom att tunnelbanecuppgången förläggs i dess omedelbara

närhet. Hotellet syftar till att ta upp skalförändringen som sker i den väst-östliga riktningen längs Palmfeltvägen. Planförslaget innebär en radikalt ändrad karaktär på den aktuella platsen. Nulägets oklara karaktär byts mot en tydlig entré mot området där köttboden får en central placering mellan tunnelbanecuppgången och hotellet.

Hotellbyggnaden har en medveten placering i förhållande till Rökerigatan. Planutbredningen tillåter en tillräckligt stor torgmiljö framför tunnelbanekvarteret och köttboden. Byggnaden får samma höjd som skorstenen och är något lägre än Globen citys portalbyggnader. Höjden innebär en utmaning, främst i förhållande till portalbyggnaderna vars volymverkan potentiellt utmanas.

Planförslagets konsekvenser för stadsbilden på distans

Inledning

Syftet med följande del av rapporten är att undersöka och diskutera i vilken grad planförslaget påverkar stadsbilden och riksintresset Stockholms innerstad på distans, avseende påbyggnaderna på Areal 2 respektive Kv C. Avsnittet inleds med att redogöra för riksintresset för kulturmiljövården Stockholms innerstad med Djurgården. Under respektive vy beskrivs sedan vilka uttryck som potentiellt påverkas av påbyggnaden.

Valda vyer

Valda vyer har identifierats utifrån att de är höga punkter med fri sikt mot Globen. Några vyer från Årstabron och Liljeholmsbron har studerats men inte bedömts påverkas då planområdet i dessa fall döljs av bebyggelse. Dessa vyer har därmed inte tagits med i rapporten.

Vypunkt A - Skansen, Sollidenbacken.

Vypunkt B - Londonviadukten

Vypunkt C - Hammarbybacken

Vypunkt D - Götgatsbacken

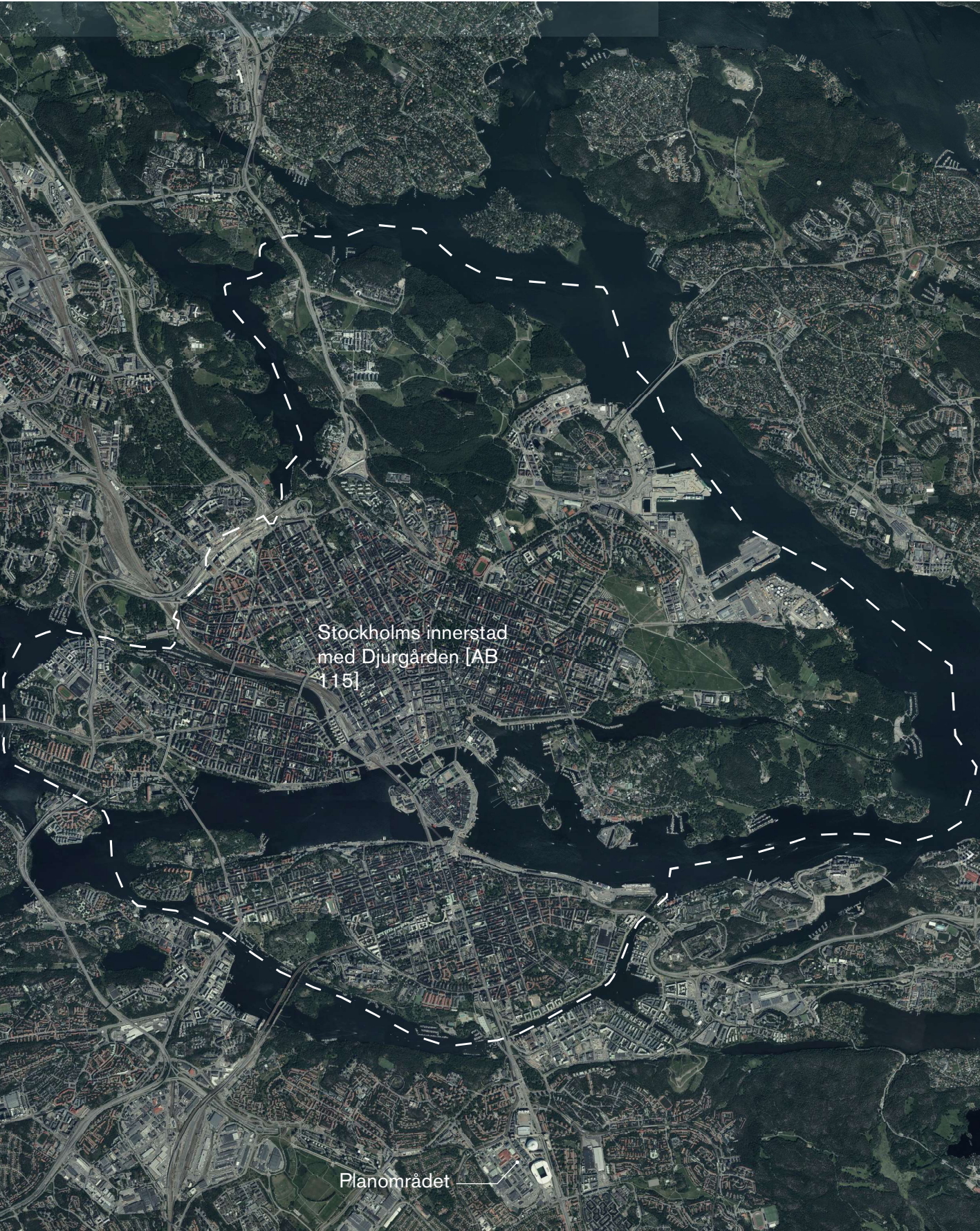
 Vypunkt

planområde

Vypunkt, ej medtagen

Motivering

Storstadsmiljö, präglad av funktionen som landets politiska och administrativa centrum sedan medeltiden och de mycket speciella topografiska och kommunikationsmässiga förutsättningarna för handel, samfärdsel och försvar. Utvecklingen inom stadsplane- och byggnadskonsten har fått särskilt tydliga uttryck med alla epoker från medeltiden till nutid väl representerade. Residensstad, domkyrko- och universitetsstad samt viktigsjöfarts- och industristad. (Stiftsstad, Skolstad).

Uttryck för riksintresset

Uttryck för funktionen som huvudstad och förvaltningsstad alltsedan medeltiden, men särskilt från 1600-talet och framåt. Kungliga miljöer, byggnader för rikets och länets förvaltning, kulturinstitutioner och annan bebyggelse som sammanhänger med funktionerna som huvudstad och länsstad.

Den medeltida storstaden med tät stenbebyggelse. Staden mellan broarna, "Gamla Stan" som i gatunät och bebyggelse främst speglar Stockholms uppkomst och utvecklingen under olika skeden av medeltiden och 1500-talet, med den äldsta delens planmönster av stora oregelbundna kvarter innanför långgatorna och den senare medeltidens karaktäristiska "revbensmönster" med små smala gränder ner till vattnet. Kyrkorna och de många husen med medeltida murverk, gaturummens och torgens karaktär. Bevarade rester av det äldsta gatunätet på Södermalm. Kyrkor på malmarna, som genom läge, namn och till en del murverk bevarar minnet av medeltidens och 1500-talets stad.

1600-talets starkt expansiva stad, med stadsplanestruktur, de offentliga rummen och bebyggelsen. Gamla Stans yttre "årsring", med Skeppsbroraden, Nygatskvarteren och slottsområdet. Riddarholmen och Blasieholmen. Det stora reglerings- och utbyggnadsområdet på malmarna, med planstruktur, kyrkor, offentliga byggnader och bostäder. Den förindustriella stadens spridning av verksamheter och sociala skiktning i boendet. Områden med stenhus från 1600-, 1700- och första delen av 1800-talet, både för aristokratin, den nya klassen av rika borgare och för ett lägre borgerligt skikt - stads-palats, malmgårdar, borgargårdar samt även äldre parker och inslag av grönska. De lägre samhällsklassernas småskaliga trähus i stadens dåvarande ytterkanter och otillgängliga delar.

Det sena 1800-talets stadsbyggande med esplanadsystemet och gator av olika bredd och karaktär, och byggnader i bestämda hushöjder. Villastaden, nya typer av offentliga byggnader, folkrörelsebyggnader och -miljöer, kommunaltekniska anläggningar och parker. Genombrottsgator och områden planlagda som "ny stadsdel" i enlighet med 1874 års byggnadsstadga. Den täta och enhetliga stenstadsbebyggelsen.

1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling. Lärkstaden, Diplomatstaden, Birkastan, Röda Bergen, Kungsgatan och andra miljöer som återspeglar stadsplanering och bebyggelseutvecklingen under århundradets inledande årtionden. Terränganpassade planer, storgårdskvarter, men även fullföljandet av den äldre rutnätsstaden. Parkanläggningar och grönska, innerstadens koloniträdgårdar. Uttryck för det moderna välfärdssamhället och dess stadsbyggande, så som Gärdet, Slussen och Hötorgscity. Smalhusområdet Abessinien i Hjorthagen.

Sjöfarts-, handels- och industristaden. Hamnanläggningar från skilda tider och byggnader som hör ihop med flottan och sjöfarten. Skeppsholmen och Kastellholmen, delar av Djurgården, Beckholmen. Kontor, bankpalats, försäkringsbolag, varuhus och andra handelns och näringslivets byggnader. Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad alltsedan 1600-talet, bland annat Barnängen, Kungliga Myntet, Ludvigsberg, Almgrens sidenväveri och de många bryggerierna.

Det vetenskapliga, intellektuella och religiösa livets byggnader och miljöer. Observatoriet, den gamla tekniska högskolan och byggnader och miljöer som hör samman med det gamla universitetsområdet. Byggnader för akademier och lärda samfund. Bibliotek, utställningslokaler och de många museerna. Institutionsbältet på Norra Djurgården. Bergianska trädgården. Nöjeslivets, samvarons och rekreationslivets byggnader och miljöer. Teatrar och konsertsalar, Gröna Lunds tivoli och andra nöjesetablissemang. Anrika restauranger och värdshus, ordenshus och lokaler för olika sällskap, Skansen, Fåfången, idrottsanläggningar, parker och flanörstråk. Djurgårdens bebyggelse och rekreationslandskap, med rötter i 1600-talets kungliga jakt-park. Utvärdshus, slott och villor med omgivande parker från 1600- och 1700-talen och senare.

Andra Stockholmska särdrag som anpassningen till naturen, fronten mot vattenrummen och Stockholms inlopp, både från Saltsjön och Mälaren. Vyerna från viktiga utsiktspunkter, blickfång, kontakten med vattnet. De tydligt avläsbara "årsringarna" i stadsväxten. Stenstadens tydliga yttre gräns. Stadssiluetten med den begränsade hushöjden där i stort sett bara kyrktornen och offentliga byggnader tillåtit höja sig över mängden. Byggnader och miljöer med anknytning till konstnärliga verk och historiska personer. (Delar av området utgör Nationalstadspark enligt NRL 3 kap 7 §).

Planförslagets konsekvenser för stadsbilden på distans

Vy A - Skansen Sollidenbacken

Vy A

Vyn är tagen från Skansen på Sollidenbacken ut över Saltsjöns inlopp till Stockholm längs Stadsgårdskajen. I bakgrunden syns Södermalms östra delar och bortom utgörs stadssiluetten bl.a. av bebyggelsens kring Globen.

Riksintresse

Vyn är tagen från Södra Djurgården, d.v.s. mitt i riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården.

Landskapsrum, stadsfront och siluett

Stadsbilden sammanhänger med Stockholms topografiska förutsättningar som en stad anlagd i anslutning till Mälarens vatten i en skärgård som karaktäriseras av förkastningsbranter med mellanliggande vattenfyllda sprickdalar. Den långsträckta förkastning som Södermalm är anlagd på med dess siluett framträder tydligt i vyn. I förgrunden syns Stadsgården med fäfången till vänster och Erstaklippan till höger. Stadssiluetten som avtecknar sig mot himlen utmärks mitt i bilden av punkthusen på Hammarbyhöjden, Globen med Globen citys porttorn i kv. Arenan 3 samt den relativt nya byggnadsvolymen i kv. Pelaren 1 som bl.a. rymmer 3:s huvudkontor.

Sårbarhet

I vyn syns bergryggens topografi i förgrunden och förstadens glesare siluett med omväxlande grönområden med bebyggelse från olika epoker däremellan präglar siluettens borte del. Siluetten är sårbar eftersom dess enhetlighet, där endast Sofia kyrka, högt belägna modernistiska punkthus och Globen citys landmärken, tills relativt nyligen tillåtits dominera vyn.

Förslag

Den föreslagna påbyggnaden av kv. Arenan 2 kommer att vara synlig mellan Globens portbyggnader Arenan 3 och Globen.

Konsekvens riksintresse

- Riksintresseuttryck som bedöms påverkas är:
- ”Områden med stenhus från 1600-, 1700- och första delen av 1800-talet...samt även äldre parker och inslag av grönska.”
 - ”De lägre samhällsklassernas småskaliga trähus i stadens dåvarande ytterkanter och otillgängliga delar.”
 - ”... kommunaltekniska anläggningar och parker.”
 - ”Uttryck för det moderna välfärdssamhället och dess stadsbyggande...”
 - ”Hamnanläggningar från skilda tider...”
 - ”Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad.
 - ”Andra Stockholmska särdrag som anpassningen till naturen, fronten mot vattenrummen och Stockholms inlopp, ...från Saltsjön... Vyerna från viktiga utsiktspunkter, blickfång, kontakten med vattnet.”
 - ”Stadssiluetten med den begränsade hushöjden där i stort sett bara kyrktornen och offentliga byggnader tillåtits höja sig över mängden.”

Konsekvens landskapsrum, stadsfront och siluett

Det volymtillskott som den föreslagna påbyggnaden av Arenan 2 innebär, påverkar den kvalitet av landmärke som Globen och Arenan 3 representerar.

Sett från den högt belägna vypunkten på Södra Djurgården har påbyggnaden en viss inverkan på den del av Södermalms stadssiluett som avtecknar sig mot himlen. På ett övergripande plan däremot, är påverkan begränsad.

Det av riksintressets uttryck som mest utmanas i denna vy är Södermalms stadssiluett, där högre accenter sedan länge etablerats som en del av stadsbyggandet. Sentida projekt som realiserats t.ex. i kv. Fredriksdal nära Gullmarsplan utmanar Södermalms siluett betydligt mer.

Analys av förslagets påverkan på vyn

De påbyggda volymerna kommer att kunna upplevas som en del av Globen citys platsspecifika arkitektur. I dag syns Globens och Arenan 3:s volymer tydligt i siluetten, de råder över platsen. En påbyggnad skulle innebära att denna dominans minskar, men på en marginell nivå. Att påverkan bedöms vara marginell sammanhänger även med det relativt stora geografiska avståndet mellan Globen city och Skansen.

De föreslagna byggnadsvolymer påverkar riksintressets kulturhistoriska värde i begränsad utsträckning.

Planförslagets konsekvenser för stadsbilden på distans

Vy B - Londonviadukten

Vy B

Vyn är tagen från Danviksbro längs Danvikskanalen ut över Hammarby sjö.

Riksintresse

Vyn är tagen på Södermalm med bebyggelsen i f.d. Norra Hammarbyhamnen, som en del av riksintresset Stockholms innerstad, till höger i bild.

Landskapsrum, stadsfront och siluett
Hammarby sjö, tidigare industrihamn, är det landskapsrum som syns i vyn. Vattenrummet definieras å ena sidan av den höga Danviksklippan till vänster samt låga bergsryggar i fonden och östra Södermalm till höger; å andra sidan bebyggelsefronter från 1990- och 2000-talens bostadsbebyggelse samt bevarade delar av Södra Hammarbyhamnens f.d. industriebbyggelse med Luma-fabriken i bildens fond.
Sedan 1980-talet utgör även Globen Citys märkesbyggnader som en omistlig del av Hammarby sjöstads siluett.
Sedan några år tillbaka har ytterligare en hög och bred volym kv. Fredriksdal adderats till siluetten.

Sårbarhet

Siluetten och bebyggelsefronterna är särskilt känsliga för påverkan genom tillägg.

Vy B

Förslag

Den föreslagna påbyggnaden av kv. Arenan 2 kommer att vara synlig mellan Globens märkesbyggnader Arenan 3 och Globen.

Konsekvens riksintresse

Riksintresseuttryck som bedöms påverkas är:
- ” Uttryck för det moderna välfärdssamhället och dess stadsbyggande...”
- ”Hamnanläggningar från skilda tider...”
- ”Industrimiljöer som speglar Stockholms betydelse som industristad.
- ”Andra Stockholmska särdrag som anpassningen till naturen, fronten mot vattenrummen... Vyerna från viktiga utsiktspunkter, blickfång, kontakten med vattnet.”
- ”Stadssiluetten med den begränsade hushöjden där i stort sett bara kyrktornen och offentliga byggnader tillåtit höja sig över mängden.”

Konsekvens landskapsrum, stadsfront och siluett

Det volymtillskott som den föreslagna påbyggnaden av Arenan 2 innebär, påverkar den kvalitet av landmärke som Globen och Arenan 3 representerar.

Sett från vypunkten via Hammarby sjö har påbyggnaden inverkan på den del av Hammarbyhöjden/Gullmarsplans stadssiluett som avtecknar sig mot himlen. På ett övergripande plan däremot är påverkan begränsad eftersom påbyggnadens volym underordnar sig Globen citys landmärken.
Strängt taget utmanas inte riksintressets uttryck i vyn, däremot den de stadsdelar som via Hammarby sjö gränsar till Södermalm.

Analys av förslagets påverkan på vyn

De påbyggda volymerna kommer att kunna upplevas som en del av Globen citys platsspecifika arkitektur. I dag syns Globens och Arenan 3:s volymer tydligt i siluetten, de råder över platsen. En påbyggnad skulle innebära att denna dominans minskar, men på en marginell nivå.

Sett ur denna vy påverkas inte riksintressets kulturhistoriska värde.

FÖRSLAG, VOLYMER MARKERADE I RÖTT

Planförslagets konsekvenser för stadsbilden på distans

Vy C - Hammarbybacken

Vy C

Vyn är tagen från Hammarbybackens topp i riktning västerut mot Globen city.

Riksintresse

Vypunkten befinner sig utanför riksintresseområde för kulturmiljövården.

Landskapsrum, stadsfront och siluett

Ytterstadens karaktäristika redovisas i bilden - modernismens öppna planer med punkt- och lamellhus där topografiska förutsättningar och naturkvalitéer görs till park och integrerats i stadsbyggandet. Söderorts relativt flacka siluett bryts av Globen-områdets två karaktärsbyggnader.

Sårbarhet

Siluetten och Globenområdets karaktärsbyggnader är särskilt känsliga för påverkan genom tillägg.

Vy C

Förslag

Den föreslagna påbyggnaden av kv. Arenan 2 kommer att vara synlig dels till vänster, dels till höger om Globen.

Konsekvens riksintresse

-

Konsekvens landskapsrum, stadsfront och siluett

Det volymtillskott som den föreslagna påbyggnaden av Arenan 2 innebär, påverkar den kvalitet av landmärke som Globen och Arenan 3 representerar.

Sett från denna högt belägna vypunkt har påbyggnaden inverkan på Globenområdet lokalt men områdets siluett mot himlen påverkas inte.

Analys av förslagets påverkan på vyn

De påbyggda volymerna kommer att kunna upplevas som en del av Globen citys platsspecifika arkitektur. I dag syns Globens och Arenan 3:s volymer tydligt i siluetten, de råder över platsen. En påbyggnad skulle innebära att denna dominans minskar, men på en marginell nivå.

Planförslagets konsekvenser för stadsbilden på distans

Vy D - Götgatsbacken

Vy D

Vyn är tagen söderut från Götgatsbacken, nära hörnet Svartensgatan, med Globen som fond.

Riksintresse

Vypunkten återfinns på Södermalm, d.v.s. mitt i riksintresset för kulturmiljövården, Stockholms innerstad med Djurgården.

Landskapsrum, stadsfront och siluett

Stockholms räta och historiska infartsgata söderifrån. Det som varit Göta landsväg inordnades i Stockholms rutnätsplan i och med Clas Flemings reglering på 1640-talet. Vypunkten ligger högt på bergsryggen och vyn erbjuder ett gaturum med en fond bortom Södermalm med såväl himmel som bebyggelse. I och med byggandet av Globen gavs Götgatan en spektakulär fond åt söder.

Sårbarhet

Götgatans fond åt söder- med himlen och Globen - är känslig för inverkan från tillkommande byggnadsvolymer.

Vy D

Förslag

Den föreslagna påbyggnaden av kv. Arenan 2 kommer inte att vara synlig i vyn.

Konsekvens riksintresse

Riksintresseuttryck som bedöms kunna påverkas är:

- ”1600-talets starkt expansiva stad...”
- ”Områden med stenhus från 1600-, 1700- och första delen av 1800-talet...samt även äldre parker och inslag av grönska.”
- ”Uttryck för det moderna välfärdssamhället och dess stadsbyggande...”
- ”Andra Stockholmska särdrag som anpassningen till naturen, fronten mot vattenrummen... Vyerna från viktiga utsiktspunkter, blickfång, kontakten med vattnet.”

Konsekvens landskapsrum, stadsfront och siluett

Konsekvens uteblir då föreslagna volymer inte syns i vyn.

Analys av förslagets påverkan på vyn

Konsekvens uteblir då föreslagna volymer inte syns i vyn.

Nyréns Arkitektkontor **2021**